

ΘΕΛΕΙΝΟΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Ο ΤΡΙΠΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΣ.

(Συνέχεια, ὄρα Φυλ. Γ')

— ὦ! τοῦ ἀστείου, ὦ! τοῦ τολμητίου, ἐπεφώνησαν οἱ πρέσβεις.
— Πρόσθετε καὶ τοῦ ἐπιφρόβου, ἐπέϊπεν ὁ Σόλων· ὡς ἔλεγον πρὸ μικροῦ, ἔχει τὸ πλεονέκτημα τοῦ κολακεύειν τὰ πλήθη, ὅπερ ἐστὶν ἡ τέχνη τοῦ ἄρχειν. Ὅτι τοὺς Ἀθηναίους θέλει συλλάβῃ εἰς τὰ δίκτυά του, μετὰ παρρησίας καὶ καυχώμενος κηρύττει τοῦτο· εἶτα δέ, παροξύνων με διὰ τῶν ἀπειλῶν αὐτοῦ, προκαλεῖται καὶ ἀγῶνα ἀλλόκοτον— τὸν ἀγῶνα τοῦ μὴ ἀγαπᾶν αὐτὸν καὶ τελευταῖον ὀρκίζεται μοι ἐπ' ὀνόματι τῶν ἐφεστίων αὐτοῦ Θεῶν ὅτι ἐκὼν ἀέκων ἔσομαι πάντοτε φίλος του. Βλέπετε λοιπὸν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ οὔτω εὐχερῶς ὑποχωρῶν εἰς δύο νεανίας, καταθορυβοῦντας καὶ καταθλίβοντας τὴν καρδίαν του, δὲν εἶν' ὁ παρ' ὑμῶν ζητούμενος σοφός. Ἡ ἐμὴ συμβουλή εἶναι ν' ἀπέλθῃτε εἰς Μίλητον πρὸς τὸν Θαλῆν, ὅστις διάγει εἰρηνικῶς, ἐν ἑαυτῷ καὶ μόνῳ συγκεντρῶν τὴν εὐδαιμονίαν του.
— Εἰς ἐκεῖνον πρῶτον ἀπετάνημεν, ἀπήντησαν οἱ πρέσβεις, ἀλλ' ὡς Σὺ, οὔτω καὶ ὁ Θαλῆς ἐξωμολογήθη ἡμῖν ἀδυναμίας καὶ παραλογισμούς.

ΦΥΛ. Δ'.

— Μὴ καὶ τοῦτον βασανίσῃ ἄλλη τις Γλυκερία, ἐρωτικῶς ἔχουσα πρὸς ἄλλον τινα κόβαλον, ἢ μὴ καὶ οὗτος κυβερνᾷ λαὸν ἀπειθῆ, τοῦ ὁποίου οὐδέποτε δύναται νὰ συμβιβάσῃ τὰ πράγματα;

— Ὅχι, ἀλλ' ὡς Σὺ περὶ τὸ διοικεῖν τοὺς ἀνθρώπους, οὕτω καὶ ὁ Θαλῆς μυρίας εὕρισκε δυσχερείας περὶ τὸ συνδυάσαι τὰ στοιχεῖα· δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο, λέγει, παράφρων ἐστίν, ὅτι ζητεῖ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὄσων δὲν ἐννοεῖ.

— Ἀπέλθετε λοιπὸν πρὸς τὸν Βιάντα, εἶπεν ὁ Σόλων, ὅστις διατελεῖ ζῶν ἐν ἡσυχίᾳ ἐν τῇ μικρᾷ πόλει αὐτοῦ Πριήνη, καταγινόμενος εἰς τὰ αἰνίγματα τοῦ Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καὶ εἰς τοὺς λογογράφους τοῦ Βασιλέως τῆς Αἰθιοπίας· ὡς πρὸς τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, παρρησία ὁμολογεῖ τὴν περὶ τούτων ἀγνοίαν του, ἀφίησι τὸν κόσμον εἰς τὴν ἰδίαν φορὰν, μὴ ζητῶν αἰτίας, καὶ ἵνα ἀπαλλαγῇ ὅλως τῶν φροντίδων καὶ ταραχῶν παρητήθῃ καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πλοῦτου.

Ἀπῆλθον οὖν οἱ πρέσβεις πρὸς τὸν Βιάντα.

— Ὡ ἀγαθοί, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Βίας εἰσερχομένοις, ἀναμφιβόλως ἀγαθῶν ἐστέ ἄγγελοι· μὴ εὔρετε τὸν κῦνά μου, ἢ μὴ τυχὸν ἐμάθετε τίς ὁ κλέφας;

Οἱ πρέσβεις ἀπεκρίθησαν ὅτι ἦσαν πάντα ξένοι τῶν τοιούτων.

— Καὶ λοιπὸν, ἠρώτησεν αὐτοὺς ὁ Βίας, ὡς ἐν ἀπογνώσει, καὶ λοιπὸν τίνας ἔνεκα ἤλθετε;

Εἶπον ὅτι, διαταγῇ τοῦ χρηστηρίου τῶν Δελφῶν, παρεγένοντο κομίζοντες αὐτῷ τρίποδα χρυσοῦν.

— Χρυσοῦν τρίποδα τῷ Βιάντι! καὶ πρὸς τί; Ἄ! τὸ χρηστήριον, τὸ τὰ πάντα γινώσκον, ἄς μ' εἴπῃ μᾶλλον τίς ὁ κλέφας τὸν κῦνά μου αὐτὸν καὶ μόνον εἶχα φίλον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἰδοὺ στεροῦσά με καὶ τούτου! ὦ τῆς βαρβάρου ἀπανθρωπίας! Ἐγὼ ἀπεμακρύνθην τῶν πραγμάτων, ἀπεστράφην καὶ τιμᾶς καὶ πλοῦτη, παρεχώρησα τὰ πάντα εἰς τὸν κοσμὸν, παρ' οὐδενὸς οὐδὲν ἐζήτων, περιωρίσθην εἰς τὸ καλλιεργεῖν ἰδίαις χερσὶ τὸν κῆπον καὶ τὸν ἀγρόν μου, μόνον σύντροφον εἶχον τὸν κῦνά μου, τὸν ὁποῖον ἠγάπων ἀνταγαπώμενος καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἤμην εὐτυχῆς συζῶν καὶ συλλαλῶν, καὶ ὁ κόσμος ἐν τούτοις, ἀείποτε φθονερός καὶ τὴν εὐτυχίαν μου μὴ ἀνεχόμενος, ἐκλεψέ μου τὸν κῦνα, μ' ἐστέρησε τοῦ μόνου

φίλου μου! τίς οἶδε μὴ τὸν ἐφόνευσαν ἤδη... ὦ! δὲν ὑπάρχει τιμωρία διὰ τὴν ὑπέρμετρον ταύτην σκληροψυχίαν!

— Βεβαίως δυστύχημα εἶναι, εἰπέ τις τῶν Μιλησίων, ἢ ἀπώλεια τοῦ πιστοῦ κυνός, ἀλλ' ἄρα τὸ δυστύχημα τοῦτο εἶναι οὕτω δεινόν;

— Ναι, δεινόν, δεινότατον, ὡς πρὸς ἐμὲ τὸν ἀποβαλόντα τὰ πάντα καὶ ἐξαντλήσαντα τὴν ὑπομονήν. Μυρίας ὄσας ὑπέμεινα δυστυχίας ἀδακρυτὶ, ἵνα μὴ ἐνοχλήσω τὸν κόσμον καὶ τοὺς Θεοὺς μεμψιμοιρῶν. Ἔσωσα ἐν πρώτοις τὴν πατρίδα, αὕτη δ' εἰς ἀμοιβὴν μὲ παρηγώνισε καὶ ἀπέρριψε τὰς συμβουλὰς μου — ἀπεχώρησα κατὰ τῶν πραγμάτων καὶ περιωρίσθην εἰς τὰ ἴδια. Εἰσήχθην ποτ' εἰς δίκην καὶ κατεδικάσθην παρὰ τὸ δίκαιον — ἠνέχθην τὸ ἀδίκημα ἀγογγύστως· ἠπατήθην παρὰ τῆς γυναικός — ὑπέμεινα ἐν σιωπῇ τὴν ὕβριν· οἱ υἱοὶ μὲ κατέλιπον — συνεχώρησα τοὺς υἱούς· Ταῦτα ἀποδεικνύουσι τὴν ὑπερβάλλουσαν ὑπομονήν μου, ἀλλ' ἢ φιάλη ἐπληρώθη, τὰ πράγματα ἐφθασαν εἰς τὸ ἔπακρον καὶ φυσικῶ τῷ λόγῳ, ὅταν καὶ αὐτὸν τὸν κῦνα μοὶ ἀφαιρῶσιν, ἐπόμενον ἦτο' ἀποκάμω ἀνεχόμενος.

— Τί λέγεις; ἠρώτησέ τις τῶν πρέσβων, εἶναι ἴδιον τοῦ σοφωτέρου τῶν θνητῶν τὸ μικρολογεῖν οὕτω ἀλόγως;

— Τοῦ σοφωτέρου τῶν θνητῶν! τίνας καὶ τίνας ἔνεκα ὑπολαμβάνουσαί με τοιοῦτον; μὴ κἄν κατέγινα πρὸς τοῦτο; ὦ ἀγαθοί, δὲν ἐφθασα εἰσέτι μέχρι τοσαύτης παραφροσύνης.

— Καὶ ὅμως, ἂν τις ἐρωτήσῃ τίς ἐστὶν ὁ σοφώτερος τῶν σοφῶν, πάντες, ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος, ἀποκρίνονται ὁ Βίας.

— Ὁ Βίας! ὁ Βίας! ἕκαστος δύναται νὰ λαλήῃ κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ ἐν τούτοις, ἂν ὁ Βίας λυπῆται διὰ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ κυνός αὐτοῦ, πάντες ἐκπλήττονται. Οὐχί, φίλοι, ὁ Βίας ἀγαθὸς μόνος ἀνθρωπός ἐστι, τὸν ὁποῖον κακοποιοῦσι καὶ ὅστις λυπεῖται διὰ τὰ παθήματά του. Ἄν θέλετε ἄνδρα καρτερικώτερον καὶ τὴν ψυχὴν ἀκράδαντον ἔχοντα πρὸς τὰ δεινὰ, ἀπέλθετε εἰς Λακεδαίμονα ζητοῦντες τὸν Χίλωνα.

— Ἀγῶμεν λοιπὸν εἰς Λακεδαίμονα, εἶπον οἱ πρέσβεις καὶ παραγενόμενοι ἐζήτων τὴν κατοικίαν τοῦ ἐπὶ σοφία καὶ καρτερίᾳ φημιζομένου τούτου ἀνδρός. Ἄλλ' ὁ Χίλων ἦτον ἀπῶν, ἀπελθὼν εἰς τὰ Ὀλύμπια· ἐξ ἀνάγκης οὖν καὶ οἱ πρέσβεις ἀνεχώρησαν εἰς Ἥισαν καὶ

ἀφίχθησαν ἐν ἡμέρᾳ ἤγειτο ὁ ἀγὼν τῆς πάλης καὶ τῆς πυγμῆς.

Περιερχόμενοι τὸ στάδιον, ἠρώτων περὶ τοῦ Χίλωνος καὶ τέλος εὔρον αὐτὸν θεώμενον μετὰ προσοχῆς δύο ἀθλητὰς παλαιόντας, ὧν ὁ μὲν ἦν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἐπιτελίδας, ὁ δ' ἕτερος ὁ περίφημος νικητῆς τῶν δρομικῶν ἀγῶνων Γλύκων.

Τὰ ὄμματα τοῦ Σπαρτιάτου, πυριλαμπῆ καὶ προσηλωμένα, παρετήρουν καὶ τὸ ἐλάχιστον κίνημα τῶν παλαιστῶν· οἱ μυῶνες αὐτοῦ, νῦν μὲν συσπασμένοι, νῦν δὲ διασπασμένοι, ἐξεκινῶντες πῶς τὴν πάλην, ἐν ᾧ αἱ ὀφθαλμοὶ, εἰς διηνεκῆ κίνησιν διατελοῦσαι, ἐδήλουν τὰς περιπετείας· ἰδρῶς ἀφθονος κατέρρει τὸ μέτωπόν του, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ, ὡς αἰετὸς μὲν ὁ Ἐπιτελίδας κατέθλιβε τὸν ἀντίπαλον, ἐνετεινοντο σπασμωδῶς, ὡς αἰετὸς δ' ἐβλεπεν αὐτὸν κλονούμενον ἢ πῶς ἄλλως ἐπικλῶμενον, ὅλος ἐφριχία· ὁ ἀγὼν διήρκεσεν ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν, ἀγὼν δεινὸς καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν δεινότερος ἀποβαίνων, ἀχριστοῦ τελευταῖόν ὁ Γλύκων ἠττήθη— τὸ θέατρον τότε ἐξεβόησε θορυβῶδες καὶ τὰ περίξ ἀντήχησαν τὰς εὐφημίας τοῦ πλήθους κηρύττοντος Ἐπιτελίδαν τὸν Χίλωνος νικητῆν.

Ὁ πατήρ, κεκμηχῶς μᾶλλον τοῦ υἱοῦ καὶ καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς συγκινήσεως, ἔπεσεν ὠχρὸς καὶ ἄφωνος εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν παρακαθημένων, οἵτινες ἐξέλαβον αὐτὸν τεθνεῶτα ἐκ τῆς χαρᾶς· τοιαύτη φήμη μάλιστα διεδόθη καὶ εἰς τινὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος τότε, ἀλλ' ἡ ἀλήθειά ἐστιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐλειποθύμησε καὶ ὅτι δίκην νεκροῦ ἤχθη εἰς τὴν αὐτοῦ σκηνήν.

Ἄμα δὲ ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις καὶ ἐνηγκαλίσθη τὸν υἱόν, οἱ πρέσβεις, φρονούντες ὅτι ὁ σκοπὸς ἐφ' ᾧ ἀφίκοντο περιεπολεῖ τῷ Χίλωνι δόξαν νέαν καὶ μᾶλλον ἀρεστήν, εἰσῆλθον προσφέροντες αὐτῷ, ὡς τῷ σοφωτέρῳ τῶν σοφῶν, τὸν χρυσοῦν τρίποδα.

— Μ' ἐμπαίζετε; ἀπήτησεν αὐτοῖς ὁ Σπαρτιάτης, ἢ μὴ ἀγνοεῖτε ὅτι σοφὸς ἐστὶν ὁ ἔχων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς διηνεκῆ ἀταραξίαν καὶ μὴ κυριεύμενος ὑπ' οὐδενὸς πάθους; Ἐγὼ καθυπέταξά τινα, οἷον τὴν φιλοδοξίαν, τὸν φθόνον, τὴν πλεονεξίαν, τὴν ὀργὴν, καὶ ὁμῶς ἐνέδωκα εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποῖου ἤττον πάντος ἄλλου ἐφρόντιζον. Ἡ τύχη εὖρέ μου τὸ τρωτὸν μέρος τῆς καρδίας, καὶ μ' ἐξέθηκεν εἰς τὰ ὄμματα τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης δίκην παιδὸς ἐμπαυμένου, καὶ παρ' ὀλίγον ἀπέθνησκον ἐκ τῆς χαρᾶς, διὰ τί; διὰ τὸ ματαιότερον τῶν ἀγαθῶν τῆς τύχης.

— Οὐδὲν φυσικώτερον καὶ οὐδὲν μᾶλλον συγγνωστόν, ἀπεκρίθησαν οἱ πρέσβεις, τοῦ πατρικοῦ τούτου αἰσθήματος.

— Ὅχι, μὰ τὸν Δία, ὄχι! ἐπανελάβεν ὁ Χίλων, ἀδυναμία ψυχῆς ἐστὶ τοῦτο· ἐγὼ δὲν ἀπατώμαι τὰ τοιαῦτα. Τί; διότι ὁ υἱὸς μου, ἐν συγκρίσει ἄλλου, ἔχει μᾶλλον εὐλυγίστους καὶ μᾶλλον ῥωμαλέους τοὺς μυῶνας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο νικᾷ καὶ ἀνακηρύττεται εἰς τὸ θέατρον, ἐγὼ νὰ ἔχω τοσαύτην ὀλιγοψυχίαν, ὥστε, ἐκ τῆς χαρᾶς, νὰ περιπίπτω εἰς συγκοπήν; Τί λοιπὸν ἤθελον πράξῃ, ἂν μετὰ μάχην δεινὴν, ἐβλεπον αὐτὸν ἐπανερχόμενον εἰς τὰς ἀγκάλας μου νικητῆν αἱματόφυρτον καὶ κεκονισμένον; ἂν δὲ ποτε συνέβαινέ τι ἀπευκταῖον; διότι, ὁμολογητέον, ὁ ὑπὸ τῆς εὐτυχίας καταβαλλόμενος μετὰ πλείονος δυσκολίας ἀντέχει πρὸς τὰς καταφορὰς τῆς τύχης. Τίς οἶδε δὲ ἤδη τίνα λέγουσι κατ' ἐμοῦ αἱ Λάκαιαι, αἵτινες συνήθως, ὅταν ἴδωσι τοὺς υἱοὺς φερομένους ἐπὶ τῆς ἀσπίδος πλήρεις τραυμάτων, τρέχουσι περιχαρεῖς εἰς τοὺς ναοὺς· ὦ ἀγαθοὶ, ἢ ἐμὴ γνώμη εἶναι τὸ νὰ προσφέρητε τὸ ἄθλον τῆς σοφίας τοῦτο τῷ Φύζωνι, ὅστις οὔτε ἀνοησίας, οὔτε κενοδοξίας ἔχει ὡς ἐγώ.

Ὁ Φύζων, ὡς αἱ μονήρεις καὶ ἀγριοὶ ἄρκτοι, εἶξεν πόρρω τῆς κοινῆς· ἦν δὲ οὕτω ἀγροῖκος, ὥστε καὶ αὐτοὶ αὐτοῦ οἱ συμπολιταὶ μόλις ἐτόλμων νὰ ἔλθωσι πρὸς αὐτόν.

Οἱ πρέσβεις, χαιρετιζόντες τὸν ἄνδρα, εἶπον τὰ δόξαντα τῷ χρηστηρίῳ καὶ προσέφερον τὸν χρυσοῦν τρίποδα.

— Ἀπέλθετε εἰς ὁδὸν ἀγαθὴν, εἶπεν ἐκεῖνος· ὁ Ἀπόλλων γινώσκει τοὺς ἀνθρώπους· ἐγὼ δὲν εἶμαι ὁ σοφὸς πρὸς ὃν ἀποστέλλεσθε, οὔτε ἀνάγκην ἔχω ἐγὼ χρυσοῦ τρίποδος ἵνα θερμαίνω τὸν ζωμόν μου.

— Γνωστόν ἐστὶ τοῖς πᾶσιν, ἀπεκρίθησαν οἱ πρέσβεις, ὅτι Σὺ περιφρονεῖς καὶ πλοῦτον, καὶ μαλθακότητα, καὶ ἡδονὰς, καὶ δίδεις οὕτω τοῖς Σπαρτιάταις ἀγαθὸν παράδειγμα τῆς αὐστηρᾶς ζωῆς· γνωστόν ἐστὶν ἐπίσης ὅτι, ἐν τῇ ἀπομονώσει Σου, καταπατῶν τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου τούτου, τὰς ἡδονὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ, καταδαμάζεις διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς καρτεροψυχίας τὰς ἐπιθυμίας Σου· τούτου ἕνεκεν ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν ὅτι ὑπείχομεν τῇ θελήσει τοῦ χρηστηρίου προσφέροντές Σοι τὸν τρίποδα τοῦτον, ὡς δῶρον ἀνῆκον τῷ σοφωτέρῳ τῶν ἀνθρώπων.

— Ἐδεχόμεν, εἶπεν ὁ Φύζων, τὸ δῶρον, ἂν ἐθεώρουν ἐμαυτὸν,

οὐχὶ καθολοκληρίαν, κατὰ τὸ τέταρτον ἀπλῶς κάτοχον τῶν ὄσων λέγετε· ἀλλ' ἐνώπιον Θεοῦ, κάλλιστα γινώσκοντος τὰς ἡμετέρας ψυχὰς, δὲν δίδεται τὸ ὑποκρίνεσθαι τὴν ἀρετὴν. Καλοῦσί με μισάνθρωπον, καὶ ὄντως εἶμαι τοιοῦτος· ἀλλὰ, μισῶν τοὺς ἀνθρώπους, οὐχ ἤτετον μισῶ καὶ ἑμαυτὸν, καθόσον δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπος κατὰ τοῦ ὁποίου δυσανασχετῶ τοσοῦτον ὅσον κατ' ἐμοῦ αὐτοῦ.

— Πολλὴ Σου ἡ μετριοφροσύνη, εἶπον οἱ πρέσβεις. [ἔπεται.]

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΜΕΤΤΕΡΝΙΧ

κατὰ τὸν Γάλλον Καπιφούγκ.

Μετάφρασις Κ. Σ.

(Συνέχεια, ὄρα φυλ. Γ')

Ὁ Λόρδος Κάστελρηγ, μεταβὰς εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Εὐρώπην, ἐπέτεινε ἐπὶ μᾶλλον τὴν τάσιν ταύτην πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, καὶ ὁ ἀδυσώπητος τοῦ Βοναπάρτου ἐχθρὸς, ὁ Κόμης Πότσο-δὲ-Βόργο ἐπεφορτίσθη ν' ἀπέλθῃ εἰς Λονδίνον ἵνα φέρῃ ἐπὶ τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης τὸν Ἄγγλον Πρωθυπουργόν. Ἦθελον νὰ καταστήσωσι τὴν συμμαχίαν τοῦ λοιποῦ ἀναλλοίωτον, καθότι αἱ πρῶται πέραν τοῦ Ρήνου ἐπιτυχίαι ἀναγκαιῶς ἤθελον ἐπαγάγῃ μεταξὺ τῶν συμμάχων δύο εἶδη ζητημάτων· τὸ μὲν γηπεδικόν, ἀναγκάσιμον εἰς τὴν νέαν ὁροθεσίαν τῆς Εὐρώπης, τὸ δὲ ἠθικόν, ἀφορῶν τὴν κυβερνητικὴν μορφήν ἧτις δέον ἦν νὰ δοθῇ εἰς τὴν Γαλλίαν ἐν περιπτώσει κατοχῆς τῶν Παρισίων παρὰ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ. Τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλίας τὰ συμφέροντα, εἰς τὴν λύσιν τῶν διαφορῶν τούτων ζητημάτων, δὲν συνεταυτίζοντο μὲ τὰ τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Ρωσσίας.

Καὶ πρῶτον, τί ἤθελον ἀποφασισθῇ περὶ τῶν γηπεδικῶν κατακτήσεων; Ἡ Ρωσσία κατεῖχε τὴν Πολωνίαν, ἡ Πρωσσία τὴν Σαξωνίαν, ἡ Αὐστρία μὲγα μέρος τῆς Ἰταλίας. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἤθελον ἀναδείξῃ τὴν Πολωνίαν εἶδος τι ἀνεξαρτήτου κράτους ὑπὸ τὴν προστασίαν του; ἀλλὰ τοῦτο ἀντέβαινε εἰς τὰ αὐστριακὰ συμφέροντα. Ἡ Πρωσσία ἤθελον αὐξήσῃ τὰ ὄρια τῆς διατηρούσα τὴν Σαξωνίαν; Ὅλα τὰ ζητήματα ταῦτα ἀνεκινουῦντο ἐντὸς τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, τὸ ὅποιον κατ' ἐπιφάνειαν μὲν ἐφαίνετο ἐν πλήρει ὁμοφροσύνῃ καὶ ἀρμονίᾳ· ἕκαστος ἐδείκνυεν εἰς τοὺς λοιποὺς ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην, λάθρα δὲ ἐσκευώρουν οἱ ἐγωῖσμοι καὶ τὰ συμφέροντα. Ὁ Λόρδος Κάστελρηγ ἀνέπτυξε μεγάλην ικανότητα εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, καθιστάμενος ὁ κοινὸς τῆς συνασπίσεως σύνδεσμος.

Ἦς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Κυβερνήσεως ἐν Γαλλίᾳ, ἦτον ἀδύνατον νὰ υποτεθῇ ὅτι ἡ Αὐστρία ἤθελε συγκατατεθῇ εἰς σχέδιον ὅποιονδήποτε δυναστικῆς μεταβολῆς, ἐνῶ Αὐστριακὴ Ἀρχιδούκισσα ἐκυβέρνα τὴν Γαλλίαν ὡς ἀντιβασιλίςσα. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἰδιαιτέρας ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν Βερναρδόττον, ὅστις ἦτο τὰ μέγιστα δυσηρεστημένος κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος· ὁ Ἀλέξανδρος παρεδέχετο πᾶν εἶδος κυβερνήσεως ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ κατὰ τὴν συνέντευξιν τοῦ Ἄβσ, ἐγένετο λόγος περὶ ἔλων τῶν δυνατῶν πιθανότητων, ὡς καὶ περὶ κυβερνητικῆς μεταβολῆς καθ' ἣν ἐδύνατο ὁ Βερναρδόττος νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας τὰς ἡνίας τῆς Γαλλίας. Ἡ Ἀγγλία, καὶ τοι εὐμενῶς διατεθειμένη πρὸς τὸν οἶκον τῶν Βουρβόνων, δὲν ἐθεώρει τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῶν ὡς ἔρον ἀναπόδραστον, ὅστε τὸ ἠθικόν τοῦτο ζήτημα νὰ θεωρῇ συνδεδεμένον καὶ μὲ πᾶν τὸ ἀφορῶν προσωπικώτερα συμφέροντα. Ὁ Λόρδος Κάστελρηγ εἶχε μάλιστα ἐξηγηθῆ περὶ τούτων πρὸς τὴν ἐξόριστον βασιλικὴν οἰκογένειαν τῆς Γαλλίας· δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐπιτραπῆ εἰς τὰ μέλη αὐτῆς ν' ἀποβῶσιν ἐπὶ τῆς Ἠπείρου καὶ ὁ Κόμης τοῦ Ἄρτουά δὲν ἦλθεν εἰς τὸ Δῶλον εἰμὴ κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1814.

Ἐπ' αὐτὴν πρὸ πάντων τὴν ἐποψὴν ἡ ἱστορία τῆς διπλωματικῆς συνόδου τοῦ Σατιλλίων εἶνε ἀξία μελέτης. Καὶ κατὰ τὴν σύνοδον ταύτην ἡ Αὐστρία προφανῶς ἐπεθύμει νὰ διομολογήσῃ συνθήκην θεμελιουμένην ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσοφροπίας. Ἀλλ' ἀμέσως ὁ Κύριος Μέττερνιχ παρετήρησεν ὅτι ἡ θέσις τῆς Αὐστρίας δὲν ἦτο πλέον ἢ αὐτὴ ὡς κατὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ πολέμου. Ὅλη ἡ ἠθικὴ δύναμις εἶχε περιέλθῃ εἰς χεῖρας τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, καταστάντος διαιτητοῦ τῆς τύχης τῶν συμμάχων· ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία παρίσταντο ἤδη ἀπλῶς ὡς ὠφέλιμοι ἐπικουροί, ἡ δὲ ὑπεροχὴ καὶ ἡ δημοτικότης ἀνήκον εἰς τὸν Κζάρον· περὶ αὐτοῦ μόνον ἐγένετο λόγος καὶ αἱ διπραγματεύσεις ἀπευθύνοντο ἰδίως εἰς τὸ ὑπουργεῖόν του. Ἡ στρατιωτικὴ συνθήκη τοῦ Σομόν, ἧτις ὥρισεν τὸ ποσὸν τῶν στρατευμάτων τὸ ὅποιον ἕκα-

στος σύμμαχος ὄφειλε νὰ συνεισφέρει, ὑπεγορεύθη ὑπὸ τοῦ Λόρδου Κάστελ-
ρηγ φοβουμένου μὴ διαλυθῇ ἡ συμμαχία ἢ συνθήκη ἐκείνη προεκέρυττεν ὅτι
αἱ δυνάμεις δὲν ἤθελον καταθέσῃ τὰ ὄπλα πρὶν περιστείλωσι τὴν Γαλλίαν
ἐντὸς τῶν πρὸ τοῦ 1793 ὁρίων τῆς, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐκάστη τῶν κυβερνήσε-
ων ὑπέσχετο 150,000 ἀνδρῶν ἐτοιμοπολέμων, τὰς δὲ δαπάνας ἐπλήρουν ἡ
Ἀγγλία.

Ὁ Κ. Μέττερνιχ εὐρίσκειτο τοῦ λοιποῦ εἰς δυσχερῆ θέσιν. Καθ' ὅσον αἱ πε-
ριπέτεια τοῦ πολέμου ἔφερον τοὺς συμάχους πρὸς τὰ Παρίσια, ἡ εὐπέτεια
δὲν ἐπέτρεπε πλέον τῷ Αὐτοκράτορι τῆς Αὐστρίας νὰ παρίσταται εἰς στρα-
τιωτικὰς ἐνεργείας, σκοπὸν ἔχουσας τὴν ἄλωσιν τῆς πρωτεύουσας, ἃπου ἐθα-
σίλευεν ἡ Ἀρχιδούκισσα. Ὁ Κ. Μέττερνιχ, ἀντεπιστέλλων μετὰ τῆς Μαρίας
Λουίζης, δὲν ἦτο πλέον κύριος τῶν περιστάσεων, καὶ ἴσως ἡ ἡγεμονίς αὐτῆ,
ἀπαυδῆσασα νὰ βλέπῃ περὶ αὐτὴν τσαύτην σμικρότητα, πλεονεξίαν καὶ μω-
ρίαν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς θιασώτας τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐπεθύμει νὰ
τελειώσῃ πλέον ἡ φαντασιώδης κυριαρχία τῆς. Ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος
ὁ Β' καὶ ὁ ὑπουργὸς του δὲν ἠθέλησαν νὰ προχωρήσουν πέραν τοῦ Διζόν,
ἐνῶ ἡ τολμηρὰ ἔφοδος τοῦ μεγάλου στρατοῦ τοῦ Σβαρτσμπέργ παρῆκε τὰ
Παρίσια εἰς τοὺς συμάχους.

Ἐνταῦθα μέμφονται πάντοτε τὸν Κ. Μέττερνιχ πῶς ἐπεκύρωσε μεταβο-
λὴν ἣτις συνέτριβε τὸ Αὐτοκρατορικὸν στέμμα ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς Μαρίας
Λουίζης; Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Αὐτοκρατορικὴ ἰδέα εἶχεν ἀπολέ-
σῃ πᾶσαν γοητείαν, πάντες εἶχον ἀποκάμῃ, εἶχον βαρυνθῇ τὸν Ναπολέοντα
καὶ τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ Κυβέρνησιν, ἡ χορδὴ ὑπὲρ τὸ δέον ταθείσα συ-
νετρίβῃ ἂν ἀναπωλῆσωμεν εἰς τὸν νοῦν μας τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, θέλομεν ἐ-
ξηγήσει εὐκόλως τὴν ἀπόφασιν τῶν συμάχων. Ἦτο δυσκολώτατον, μετὰ
τοὺς μύχθους τοῦ πολέμου, τὰς ἐν Σωμὸν συμφωνίας καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴν
κίνησιν, νὰ διατηρήσωσι καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀντιβασιλείαν τῆς ἀρχιδου-
κίσσης ὁ δὲ Ναπολέων ἤθελε ποτὲ ἀνεχθῆ νὰ τὸν περιορίσωσιν ἐντὸς μικροῦ
βασιλείου, ὅριον ἔχοντος τὸν Ῥήνον; Ἡ ἀντιβασιλεία ἦτο βεβαίως ὁ πλήρης
θρίαμβος τοῦ Αὐστριακοῦ συστήματος, ὁ δὲ Ναπολέων τί ἐγίνετο ὑπὸ τὴν
ἀντιβασιλείαν; Ἦθελεν ἀνεχθῆ ταπεινωτικὴν θέσιν, καὶ δὲν ἤθελε δυσπνοῆ
ἐντὸς τοῦ μικροῦ Γαλλικοῦ βασιλείου; Γὰρ ἐν Παρίσις συμβάντα ὑπῆρξαν
ἀνεξάρτητα τῆς θελήσεως τοῦ Κ. Μέττερνιχ, ὅστις δὲν παρευρέθη εἰς ταῦτα.
Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἀπέκτησε παρὰ τῇ Γαλλικῇ Γερουσίᾳ, μεταξὺ
τῶν πατριωτῶν τοῦ 1789, οὕτω μεγάλην βαρύτητα, ὥστε δὲν ὑπῆρχεν ἀνα-
κτοβούλιον καὶ πρώτης ἀκόμη τάξεως δυνάμενον ν' ἀντιπαλαίσῃ κατ' αὐτοῦ.
Μόνον, μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Παρισίων, ὁ Κ. Μέττερνιχ ἠδυνάθη νὰ συμ-
μετάσχῃ τῶν πραγμάτων. Ἡ ἀρχιδούκισσα εἶχεν ὀδηγηθῆ ἐκ τοῦ Βλοῦα εἰς

τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς τῆς Φραγκίσκου τοῦ Β'. χωρὶς νὰ προέλθῃ τοῦ
λοιποῦ λόγος μὴδὲ περὶ ἀντιβασιλείας, μὴδὲ περὶ Αὐτοκρατορίας. Ὁ Κ. Ταλ-
λεράν εἶχεν εἶπῃ: «Οἱ Βουρβῶνοι ἀντιπροσωπεύουσι μίαν ἀρχὴν, ὅλα τὰ λοι-
πὰ εἶνε μηχανορραφίαι.» καὶ ὁ λόγος οὗτος ἔδωκε πέρασ εἰς ὅλας τὰς δια-
πραγματεύσεις, ὅσαι δὲν ἔτεινον εἰς τὴν ἐπάνοδον Λουδοβίκου τοῦ ΙΙ'.

Ἡ ἐνεργὸς διπλωματία ἐνησχολήθη περὶ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, ἡ-
τις ἐπανεφέρει τὴν τάξιν, τὴν γενικὴν εἰρήνην, τὴν βασιλείαν τῶν Βουρβόνων
καὶ τὴν ἀρχαίαν ὀροθεσίαν τῆς Γαλλίας, κύριον σκοπὸν καὶ συνέπειαν τοῦ
πολέμου. Ἀλλὰ δὲν περιορίσθη εἰς τοῦτο μόνον. Ἡ ἀπέραντος αὐτοκρατορία
τοῦ Ναπολέοντος ἦτον ἤδη κατεσπαραγμένη· πῶς ἐμελλον νὰ διανεμηθῶσι
τὰ μεγάλα αὐτῆς συντρίμματα, τὰ ὅποια ἐκάλυπτον τὸν κόσμον; Φραγκί-
σκος ὁ Β' ἠδύνατο ν' ἀναλάβῃ τὸ γηραιὸν αὐτοκρατορικὸν στέμμα, τὸ πα-
ραιτηθῆν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πρεσβούργ; Ἄν καὶ ὑπῆρχε μέγας ἐνθουσια-
σμὸς πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀρχαϊκόν, ὁ Κ. Μέττερνιχ ἐθεώρησε τὸ τοῦ Μεγάλου Κα-
ρόλου στέμμα ὡς τίτλον στερούμενον πραγματικῆς βαρύτητος καὶ λυποῦντα
συνάμα τὴν Πρωσίαν, ἣτις ἤθελε ζῆλοτυπήσῃ διὰ τὴν ὑπαρξίν Γερμανικῆς
Αὐτοκρατορίας, συνωρευούσης τῷ βασιλείῳ τῆς, βασιλείῳ περιλαμβάνοντι τὸ
τρίτον σχεδὸν τῶν Γερμανικῶν λαῶν· ὁ Κ. Μέττερνιχ, διὰ τῆς χαρακτηρι-
ζούσης αὐτὸν ἐξόχου ἀγχινοίας, ἠσθάνθη ὅτι τοῦ λοιποῦ ἡ Αὐστρία, ἐπιφυ-
λάττουσα εἰς ἑαυτὴν τὴν υπερτάτην ἐφορείαν τοῦ καθολικισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ,
ὄφειλε νὰ τείνῃ εἰς τὸ νὰ κατασταθῇ μεσημβρινὴ μοναρχία, τὴν μὲν κεφα-
λὴν αὐτῆς ἔχουσα εἰς τὴν Γαλλικίαν, τὸ δὲ ἄκρον εἰς τὴν Δαλματίαν, νὰ πε-
ριλαμβάνῃ δὲ καὶ τὸ Λομβαρδοβενετικὸν βασίλειον ὑπὸ τὸ γηραιὸν καὶ με-
γαλοπρεπὲς σιδηροῦν στέμμα.

Ὁ Κύριος Μέττερνιχ ὑπέβαλε τὴν ἰδέαν ταύτην εἰς τὴν σύνοδον τῆς Βιέν-
νης, ὅτε ἐγένετο λόγος νὰ θεμελιώσωσιν ἐπὶ νέων καὶ γενικῶν ὀργανικῶν βά-
σεων τὰς ἐν Εὐρώπῃ κυριαρχίας καὶ κατώρθωσε νὰ προτείνῃ τὴν ἰδέαν ταύ-
την κατὰ διαφόρους περιστάσεις, ὅσάκις δηλ. ἡ Αὐστρία τυχοῦσα ἀνέπτυξε
τὸ πολιτικόν τῆς σύστημα, τὸ ὅποιον ἀκαταπαύστως μὲν μεριμνᾷ περὶ τοῦ
Λομβαρδοβενετικοῦ βασιλείου, ἔχει δὲ τὰς κατακτητικὴν καὶ ἐμπορικὴν
πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.

Κατὰ τὴν ἐν Βιέννῃ Σύνοδον ὁ Κ. Μέττερνιχ ἐξήσκησε μεγίστην ἐπιρροήν.
Ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος εἶχε κάμη οἰκογενειακὴν θυσίαν, ἐγκαταλιπὼν
τὰ συμφέροντα τῆς Μαρίας Λουίζης, καὶ πρὸς ἀνταμοιβὴν τῆς τοιαύτης δι-
αγωγῆς ἡ Εὐρώπη προσδιώρισε τὴν Βιέννην ὡς τόπον τῆς συνελεύσεως
τῶν βασιλέων. Ἐν μέσῳ πανηγύρεων, φιλοκάλων εὐθυμιῶν καὶ τελε-
τῶν, παρεσκευάζοντο ν' ἀνοικοδομήσωσι τὴν Εὐρώπην ἐπὶ νέων βάσεων,
ἐπεικίλλον δι' ἡδονῶν καὶ ἐκάλλυνον δι' ἀνθέων τὰς μακρὰς ἐκείνας συνδια-

εκέψεις, ἐν αἷς ἀπεφασίζετο ἡ τύχη τῶν ἐθνῶν. Ὁ Πρίγκηψ Μένττερνιχ, ἄγων τότε τὸ τεσσαρακοστὸν πρῶτον ἔτος, ἔβλεπεν ἐκπληρούμενον τὸν σκοπὸν τῶν φροντίδων καὶ τῶν λογισμῶν του. Ἡ Βιέννη παρίστα τὸ λαμπρότερον τῶν θεαμάτων· οἱ κυριάρχαι ἦσαν συνηγμένοι ἐκεῖ καὶ περίξ αὐτῶν ἀπειράριθμοι ἡγεμονικοὶ οἴκοι μετὰ τῶν συγγενῶν, τῶν αὐλικῶν καὶ τῶν ἀκολούθων των. Τὰ ἔρωτικά σκευωρήματα διημιλλῶντο πρὸς τὰς σπουδαιοτέρας ἐργασίας τοῦ συνεδρίου ἐκείνου, ὅπου συναπντῶντο ὅλοι οἱ ἔξοχοι τῆς ἐποχῆς ἄνδρες. Τὴν δ' ἐσπέραν συνηθροίζοντο εἰς τὸ θέατρον τῆς αὐλῆς, εἰς τὰς ἐκ τῶν φώτων ἀστραπτούσας ἐκαίνας ὀμηγύρεις, ὅπου ὁ Βλὺξερ ἀπετελείων εἰς τὰ χαροποιήγνια τὴν περιουσίαν του, τὴν ὅποιαν εἶχεν ἤδη οὐσιωδῶς ἐλαττώσῃ ἐν Παρισίοις. Ὁ Πρίγκηψ Μένττερνιχ διεύθυνε τὴν διπλωματικὴν συνδιάλεξιν, ἐνῶ ἡ σύζυγος Φραγκίσκου τοῦ Β' ὑπεδέχετο περιφανεῖς ξένους μὲ τὴν γνωστὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ χάριν τῆς. Αἱ λαμπρότητες τῆς Βιενναίας συνόδου ἀφῆκαν ζωηρὰς ἐντυπώσεις εἰς τὸ πνεῦμα τῶν διπλωματῶν, ἐντυπώσεις συνταυτιζομένας μὲ τὰς ἑαρινὰς καὶ θελξικαρδίους ἀναμνήσεις τῆς νεανικῆς των ἡλικίας. Σήμερον, ὅταν συνδιαλέγηται τις μὲ ὄσους ἐξ αὐτῶν δὲν ἐθέρισεν ἀκόμη ὁ θάνατος, ἀκούει αὐτοὺς ἐνθουσιωδῶς ἀναπολοῦντας τοὺς ἵπποτικὸς ἀγῶνας, τοὺς μετημφιεσμένους χοροὺς τῆς Αὐτοκρατείας καὶ τοὺς ἔρωτας τῶν ἡγεμόνων. Ὅποια λαμπρότης ἐν τῇ συναναστροφῇ τῆς Λέδης Κάστελρηγ, γυναικὸς διπλωματικῆς, ἐξισουμένης τὴν δραστηριότητα μὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου εἰς ὅλας τὰς διαπραγματεύσεις τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κόσμου!

Διερχόμενός τις τὰς ὁδοὺς τῆς Βιέννης, δὲν ἦτο σπάνιον νὰ συναντήσῃ τοὺς τρεῖς κυριάρχαι τῆς Ῥωσσίας, τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας συσφίγγοντας τὴν χεῖρα καὶ ἀνταλλάσσοντας ἀμοιβαῶν ἐμπιστοσύνης δείγματα, ἀλλ' ὅμως σπουδαιόταται διχογνωμίαι ἀνεφρόντο ἐν τῷ συνεδρίῳ ὡς πρὸς τὴν χωρογραφικὴν ἀνάπλασιν τῆς Εὐρώπης. Ἡ τετραπλῆ συμμαχία, καθὼς εἶχε συνομολογηθῆ ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Σωμὸν, ἦτον ἀπλῆ μᾶλλον στρατιωτικὴ σύμβασις, σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἀνατροπὴν τῆς Ναπολεοντείου ἐξουσίας, σχεδιδιόντι μάχης καὶ στρατηγικῆς συμφωνίας μᾶλλον ἢ τακτικὴ καὶ πολιτικὴ διαπραγματεύσεις. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος, αἱ δυνάμεις ἀνέλαβον τὰ φυσικὰ των συμφέροντα· οὕτως ἡ Πρωσσία ὤφειλε νὰ συνταχθῇ τῇ Ῥωσσίᾳ καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς Αὐστρίας κατὰ τὸ ζήτημα τῆς Γερμανικῆς προεδρείας, ἡ Ἀγγλία ἔμελλε ν' ἀντιταχθῇ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ὡς πρὸς τὴν κυριαρχίαν τῆς Πολωνίας, τὴν ὅποιαν ὁ Κζάρος εἶχεν ἤδη σφετερισθῆ καὶ ἡ Γαλλία, καὶ τοὶ κλονισθεῖσα ἐκ θεμελίου διὰ τῆς προσφάτου εἰσβολῆς τῶν συμμαχῶν, ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ἠθικὴν τινα ἰσχύϊν ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ. Πρέπει δὲ νὰ εἰπω-

μὲν πρὸς τιμὴν τοῦ πρωτοτόκου κλάδου τῶν Βουρβόνων ὅτι ἐδείκνυεν ἐντελεστάτην ἀξιοπρέπειαν κατὰ τὰς διπλωματικὰς αὐτοῦ σχέσεις. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ συνεδρίου ἐγένοντο κατὰ μέρος συσκέψεις μετὰξὺ τοῦ Λόρδου Κάστελρηγ, τοῦ Κυρίου Μένττερνιχ καὶ τοῦ Κυρίου Ταλλερὰν πρὸς ἐπιτυχίαν ὄρων συνθήκης τινος δυναμένης νὰ ἐπιφέρῃ ἀντιστάθμισιν εἰς τὴν ὑπερβάλουσαν ὑπεροχὴν τὴν ὅποιαν εἶχε λάβῃ ἡ Ῥωσσία διὰ τῆς εἰς τὴν Γαλλίαν εἰσβολῆς καὶ τῶν συμβάντων τοῦ 1814. Ἡ συνθήκη αὕτη, ὑπογραφείσα κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1815, περιεῖχε συμφωνίαν τινα περὶ συνεισφορῶν καθ' ὄρισμαῖνας τινὰς περιπτώσεις, ὑποχρέωσιν διατηρήσεως πλοῦτος τινος στρατευμάτων ἐτοιμῶν εἰς πάσαν ἐνδεχομένην ἀφορμὴν πολέμου, πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν ἦτο ἀπίθανον, ἂν ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Πρωσσία ἐζήτησαν νὰ διαταράξωσι τὴν ἰσορροπίαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων κατὰ συνέπειαν τούτων ὄλων, ἡ Γαλλία διετήρησε τὸν στρατὸν τῆς εἰς πολεμικὴν σχεδὸν κατάστασιν.

Ὁ Κ. Μένττερνιχ ὑπῆρξεν ὁ κυριώτατος τῶν συντακτῶν τῆς μυστικῆς ταύτης συνθήκης, καθότι, τῶν πραγμάτων ἐπανελθόντων εἰς τὴν συνθήκη αὐτῶν κατάστασιν διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως Λουδοβίκου τοῦ III', ἐφοβείτο τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὸ ὑπέρογκον βᾶρος τῆς, ἡ δὲ πρόφασις τῆς συνθήκης ταύτης ὑπῆρξε τὸ Πολωνικὸν ζήτημα. Ἡ Γαλλία ἐπέμενε πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Βασιλείου τῆς Σαξωνίας, τὸ ὅποιον ἡ Πρωσσία ἤθελε ν' ἀπορροφήσῃ. Ἡ Ἀγγλία, δυσμενῶς διατεθειμένη πρὸς τὸ τῆς Πετροπόλεως ἀνακτοβούλιον, ἐφρόνει ὅτι, τῆς Πρωσσίας λαμβανούσης μεγάλῃν ἐπέκτασιν, ἐσχηματίζετο φραγμὸς κατὰ τῶν εἰσβολῶν τῆς Ἄρκτου. Ὁ Κ. Μένττερνιχ ἐπέλεψε τὴν ἰδέαν ταύτην πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Σαξωνίας καὶ ἐπράξε τοῦτο δι' ἀλληλοδιαδόχον ὑπομνημάτων, ἀντιθέτων πρὸς τὰ τῶν ΚΚ. Χαρδενβέργ καὶ Χουμβόλδ. Ὡς πρὸς τὸ Πολωνικὸν ζήτημα, ὁ Κ. Μένττερνιχ ἦτον ἐντελῶς συμφωνὸς τῇ Ἀγγλίᾳ ἢ πρὸς τοὺς Πολωνοὺς εὐμένεια τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπέκρυπτε σκοπὸν πολιτικῆς ἐπέκτασεως· συνιστῶν τὸ βασιλεῖον τῆς Πολωνίας, ὁ Κζάρος ἤξευρε πολὺ καλά ὅτι θάπτον ἢ βραδίον ἤθελον συμπεριληφθῆ ὑφ' ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σκῆπτρον αἰ εἰς τὴν Πρωσσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν λαχούσαι μερίδες τῆς Πολωνίας κατὰ συνέπειαν τῆς περὶ διανομῆς συνθήκης. Κατ' οὐδένα τρόπον ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠθέλησε νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐπὶ τῆς Βαρσοβίας προστατευτικῶν του δικαιωμάτων. Τὰ πράγματα ἐφθασαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὁ Κ. Μένττερνιχ διέταξε τὸν Αὐστριακὸν στρατὸν νὰ διατηρηταὶ ἐτοιμοπόλεμος, ἐνῶ ἡ Ῥωσσία ἐξηκολούθει τοὺς ὀπλισμούς τῆς καὶ προσεκάλεε τοὺς Πολωνοὺς εἰς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος των. Ἄν ὁ Κ. Μένττερνιχ ἀνθίστατο τόσο εὐχερῶς εἰς τὴν σύστασιν Ῥωσσιακῆς Πολωνίας, ἡ Ἀγγλία ἐζήτηε ὥστε τὸ βασιλεῖον τοῦτο νὰ λάβῃ ἰσχυρὸν ὀργανισμὸν, δυνάμενον ν' ἀναχαιτίξῃ τοὺς σφετερισμοὺς τοῦ Ἀνακτοβουλίου τῆς Πετροπόλεως.

Σπουδαία συμβεβηκότα ἐκάλουν ἤδη τὴν προσοχὴν τοῦ Κ. Μέττερνιχ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1813, ἡ Ἀγγλία, ὠφελουμένη ἐκ δυσαρρεσκείων τινῶν τοῦ Μουράτου καὶ πρὸ πάντων αὐτῆς τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ναπολέοντος Καρολίνης, ἐπέσπευδε τὴν πτώσιν τῆς Αὐτοκρατορίας. Ὅλοι οἱ συγγενεῖς τοῦ Ναπολέοντος εἶχον ἐκλάβῃ τὴν βασιλείαν τῶν ὡς σπουδαίων τι, φανταζόμενοι ὅτι εἶχον προσωπικὴν ἀξίαν καὶ ἠδύνατον νὰ διατελῶσι βασιλεῖς καὶ βασίλισσαι καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ μεγάλου Αὐτοκράτορος. Ἡ Ἀγγλία, ἐπιτηδεῖα εἰς τὸ νὰ ὠφελῆται ἐκ τῆς γελοίας ταύτης ματαιοφροσύνης, ἀνέφερεν εἰς τὸν Μουράτον τὸ παράδειγμα τοῦ Βερναδόττου καὶ ἐξήτει νὰ τὸν πείσῃ ὅτι ἠδύνατο νὰ κατασταθῇ βασιλεὺς ἕλης τῆς Ἰταλίας. Ὅτε ὁ Ναπολεὼν ἐπέπληττε τὸν γαμβρόν του διὰ τῶν ὑπερηφάνων καὶ δριμυῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν, λέγων ὅτι «ὁ λέων δὲν εἶχεν ἀποθάνῃ» τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον ἐκολάκειε διὰ τῶν γλυκυτέρων ἐλπίδων τὴν φαντασίαν τοῦ Μουράτου, τοῦ κούφου ἐκείνου πολιτικοῦ νοός, καὶ ἔθετεν εἰς κίνησιν ὅλα τὰ ἐλατήρια ὅσα ἠδύνατο νὰ ἐρεθίσῃ τὴν κενοδοξίαν τοῦ μάλλον θεατρικοῦ ἀνδρός τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐπὶ τὰ τέλη τοῦ 1813, ὁ Μουράτος εἶχεν ἤδη καταλάβῃ τὴν χώραν τοῦ Πάπα, ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν τῶν πατριωτῶν τῆς Ἰταλίας, καθότι ἡ Εὐρώπη τότε εἰς κάθε τι μετεχειρίζετο πάντοτε ὡς πρόσχημα τὴν ἐλευθερίαν τῶν λαῶν. Ὁ Κ. Μέττερνιχ, ἐπιθυμῶν ν' ἀποσπάσῃ τὸν Μουράτον ἀπὸ κόμμα τοῦ ὁποίου ἡ καταστροφή ἦτον ἀφευκτος, μετεχειρίσθη γλυκεῖαν τιμὴν καὶ ἐρασίαν ἐπιβρόχην, εὐάρεστον τινα ἀνάμνησιν τῆς ἐν Παρισίοις πρεσβείας του, καὶ ἐγγυήθη εἰς τὸν Μουράτον τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως. Ὁταν, ἀποκαταστάτων τῶν Βουρβόνων εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐγεννήθησαν εἰς τὴν τεθορυβημένην ψυχὴν του ζῶη καὶ ἀνησυχία, ὁ Μουράτος ἐπεμψεν εἰς τὴν σύνοδον τῆς Βιέννης τὸν δοῦκα Σέρβα Καπριόλα, ἐπικαλούμενος τὰς μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλίας συνθήκας του. Ὁ ἀπεσταλμένος μὴδὲ εἰσῆχθη κἀν εἰς τὰς συνεδριάσεις, διότι ἐγένοντο ἤδη διαπραγματεύσεις περὶ ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχαίας Σικελικῆς δυναστείας ἐπὶ τοῦ θρόνου, διαπραγματεύσεις διευθυνόμεναι ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Ταλλεράν. Λουδοβίκος ὁ ΙΗ΄ εἶχε συστήσῃ τὰ συμφέροντα τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν σύνοδον τῆς Βιέννης καὶ ὁ Κ. Ταλλεράν ἐμέλλε νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ Νεαπολιτικοῦ κλάδου τῶν Βουρβόνων πλοσίαν ἀποζημίωσιν διὰ τὴν κινδυνεύουσαν μεγάλως πριγκιπέσσαν τοῦ Βενεβέντου. Ἀησμονοῦσα ὀλίγον τὰς ὑποσχέσεις τῆς, ἡ Αὐστρία ὑπερασπίσθη τὰ συμφέροντα τοῦ Μουράτου· ἡ τάσις πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχαίας τῶν πραγμάτων τάξεως ὑπῆρξε τοσοῦτον ζῶηρά, ὥστε κατήγγειλαν τὴν προδοσίαν τοῦ σφετεριζομένου τῶ Νεαπολιτικῶν στέμμα.

[Ἐπαται].

ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ

ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΥΓΛΩΤΤΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Δ' ΑΙΩΝΑ,

ὑπὸ τοῦ Γάλλου Βιλιμαίνου.

Μετάφρασις Φ. Ι. Β.

Ἡ μεγάλη ἐποχὴ τῆς πρωτοτύπου ἐκκλησίας καὶ ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς χριστιανικῆς φιλολογίας ἐστὶν ὁ τέταρτος αἰὼν· διότι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἡ ἐκκλησία, καθιδρυθεῖσα ἐν τῇ κοινωνικῇ τάξει καὶ ἀποκαταστάσῃ δημοσίᾳ ἀρχῇ, παρήγαγε τὰ ἔξοχα ἐκεῖνα καὶ λαμπρὰ κατὰ τὴν εὐγλωττίαν καὶ τὴν μάθησιν πνεύματα, ὧν ἐφάμιλλοι ἀναφαίνονται μετὰ τῶν ἱερῶν τῆς Γαλλίας ῥητόρων ἐπὶ τοῦ 17ου αἰῶνος. Ἀληθῶς πόσον μεγάλοι ἄνδρες! πόσον ἔξοχοι ῥήτορες ἐπλήρωσαν τὸ ἀπὸ Ἀθανασίου μέχρι Ἀγίου Αὐγουστίνου διάστημα! Ὅποια παράδοξος πνεύματος κινήσις ἀνά πάντα τὸν ῥωμαϊκὸν κόσμον! Ὅποια προτερήματα ἀναπτυσσόμενα ἐν ταῖς μυστικαῖς συζητήσεσιν! Ὅποια δύνამις ἐξασκουμένη ἐπὶ τοῦ θρησκευματος τῶν ἀνθρώπων! Ὅποια μεταμόρφωσις ὀλοκλήρου τῆς κοινωνίας ἐν τῇ φωνῇ τῆς θρησκείας ἐκείνης, ἥτις, ἐκ τῶν ὑπογείων κρυπτῶν (Catacombes) παρελθούσα ἐπὶ τοῦ καισαρικοῦ θρόνου, διατίθησι τὰ κατὰ τὸ ξίφος, ἀμβλυθὲν ἤδη ὑπὸ τῶν αὐτῆς μαρτύρων καὶ ἐνεῦθεν ὑπὸ μόνων τῶν ἰδίων αὐτῆς διχονοιῶν φοινισσόμενον!

Ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις καὶ κυρίως ἐπὶ τοῦ 17ου αἰῶνος ἐν Γαλλίᾳ ὁ χριστιανισμὸς ἐβοηθεῖτο κατὰ τινα τρόπον ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐκαθαρίζετο ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀπέστίλθε μεθ' ἧς καὶ αἱ τέχναι λαμπρότητος. Οἱ τοῦ 17ου αἰῶνος ἱεροὶ ἡμῶν ῥήτορες ἐνεθαῤῥύνοντο καὶ ἐνεπνέοντο ὑπὸ πάντων ἐν γένει τῶν αὐτοῦ περικυκλούντων πνευμάτων, καὶ ἡ λάμψις τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ εὐτραπέλειας, δι' ἣν ἐξήλεγchon τὴν αὐλὴν τοῦ Λουδοβίκου XIV, ἀντανεκλάτο καὶ ἐπὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν, περιβεβλημένοι δὲ τὴν τοιαύτην αἴγλην ἐκθαμβοῦνται ἔστιν ὅτε καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. Ἐὰν λοιπὸν ὁ Βοσσοῦτος ἐξάρχη κατὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν, πᾶς τις ὅμως οἶδεν ὅτι ἀνετράφη ταῖς αὐταῖς ἐννοίαις αἵεπερ καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν εὐδαίμονα γονιμότητα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς.

Ἐν δὲ τῷ 4ῳ αἰῶνι, ἡ ὑψηλὴ χριστιανικὴ εὐγλωττία φαίνεται αὐξομένη καὶ ἐμψυχουμένη ἀναλόγως τῆς παρακμῆς τῶν λοιπῶν πάντων. Διότι ἡ καθαρωτέρα ἠθικὴ καὶ ἡ ὑψηλότερα εὐγλωττία τοῦ Ἀθανασίου καὶ τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Ἀμβροσίου καὶ τοῦ Ἀύγουστίνου ἀντηχοῦσι κυρίως ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαμηροτέρως ἐξασθενήσεως τῶν πνευμάτων καὶ τῆς μεγαλοψυχίας, ἐντὸς κράτους διοικουμένου ὑπ' εὐνούχων (α) καὶ διαρπαζομένου ὑπὸ βαρβάρων. Μόνον λοιπὸν τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἴσταται ἀκατάπτωτον ἐν τῇ πτώσει τοῦ βασιλείου καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων παρουσιάζονται ἀληθῶς ὡς καθιδρυταὶ καὶ ἀρχιτέκτονες τοῦ μεγάλου ἐκείνου θρησκευτικοῦ οἰκοδομήματος τοῦ διαδεξαμένου τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν.

Ἴσως λοιπὸν δὲν εἶναι ἀσυντελὲς τὸ συναγαγεῖν χαρακτηριστάς τινας τοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρώπων τούτων, ἐξετάζοντες ὑπὸ φιλοσοφικὴν τινα καὶ ἠθικὴν ἐποψίν ὅ,τι πολλάκις ἀποκατέστη ἀποθεώσεως ἢ εἰρωνείας ἀντικείμενον. Σπουδῆς δὲ μάλιστα ἄξιον ἤθελεν ἦσθε τὸ ἀντιπροσωπῆσαι πρὸς τοὺς καιροὺς αὐτῶν καὶ παραθῆναι ἐν μέσῳ τῶν παθῶν καὶ ἰδεῶν τοῦ 4ου αἰῶνος τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ὅσοι, ἐν τοῖς ἐπισήμοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν γεγονότων, ἐπιφαίνονται κυρίως ὡς ἀπαθείς μάρτυρες τῆς ἀμεταδλήτου παραδόσεως.

Εἴποιο δὲ τις, ἀναγινώσκων τὰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους διηγήματα, ὅτι ἦτε θρησκευτικὴ καὶ πολιτικὴ τάξις ἐρρυθμίζετο ἐν τῷ 4ῳ αἰῶνι, ὡσπερ καὶ ἐπὶ Λουδοβίκου XIV, ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον ἕξων οἱ ἄνθρωποι καὶ ὅτι ἕκαστος μάρτυς τῶν πρώτων χρόνων ἐξομοιοῦτο πρὸς ἓνα τῆς αὐτῆς ἐπίσκοπον πραγματικῶς ὅμως πόσαι διαφοραὶ διαχωρίζουσι τὰς ἐποχὰς ταύτας! πόσαι λαμπραὶ καὶ μοναδικαὶ εἰκόνες ἐπιφαίνονται εἰς τὸν ἀπαθῶς καὶ ἀμερολήπιως ἐπὶ τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους χρόνους ἐνατενίζοντα! ἐνοῶ δὲ τῆς φαντασίας οὐχ ἦττον ἢ τῆς κρίσεως τὴν ἀπάθειαν, ἣτις συνίσταται εἰς τὸ μὴ ἐπιχρωματίζειν τὸν λόγον, ἐν τῷ ἀναζητεῖν τὴν ἀλήθειαν τῶν γεγονότων, χρώμασιν ἐτέρας ἐποχῆς.

Πολλάκις καὶ ἐπὶ μακρὸν διενυκτέρευσα ἐν τῇ φιλολογίᾳ τῶν διδακτικῶν καὶ εὐγλωττῶν συγγραμμάτων τῶν πρώτων τοῦ Χριστιανισμοῦ αἰῶνων, καὶ μοι ἐφαίνετο ὅτι ἐγενόμην θεατῆς τῆς μεγαλειτέρας τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ποτὲ γενομένων κινήσεων. Διότι, προσανέχων τοῖς θύραθεν ἀναγνώσμασιν, ἀνεζήτητον ἐν ταῖς θεολογικαῖς ταύταις βιβλιοθήκαις τὰ ἦθη καὶ τὸ πνεῦμα τῶν λαῶν· πλὴν ἡ ζωηρὰ φαντασία τῶν χριστιανῶν ῥητόρων, τὰ τούτων ἀγωνίσματα καὶ ὁ διακαὴς ζῆλος ἀνεζωοποιοῦν ὑπὸ τὰ ὄμματά μου κόσμον τινὰ μηκέτι μὲν ὑπάρχοντα, ὃν ὅμως οἱ διαγραφικοὶ καὶ παθητικοὶ αὐτῶν λόγοι

— (α) Γρηγ. Θεολ. τόμος 1. σελ. 399.

μετεβίβασαν εἰς ἡμᾶς πολὺ κάλλιον τῆς ἱστορίας. Διότι ὑπὸ τῶν ἐνθέρμων συζητήσεων καὶ τῆς ἐν τοῖς λόγοις ἐπικρατούσης ἀληθείας ἐπροσωποποιοῦντο καὶ τὰ μᾶλλον ἀφηρημένα προβλήματα, τούτεστι τὰ πάντα ἐκίνουν τὸ διάφορον καὶ ἐλάμβανον ζωὴν, διότι τὰ πάντα ἐγίνοντο ἐν εὐκρινείᾳ καὶ ἀπλότητι. Διὸ ἀρεταὶ μεγάλαι, ἀποδείξεις ζωηραὶ καὶ πειστικαὶ καὶ χαρακτῆρες λίαν πρωτότυποι ἐζωοποιοῦν τοῦ παραδόξου τούτου αἰῶνος τὴν εἰκόνα, τοῦ ὑπὸ τῆς μεταφυσικῆς καὶ θεολογίας ὄλως παθαινομένου καὶ δι' ὃν τὸ θαυμαστὸν καὶ ἀκατανόητον ἐπέχει τάξιν φυσικοῦ καὶ πραγματικοῦ.

Μετ' αὐτοῦ ὅμως τοῦ κόσμου, τοῦ ὄλως θεωρητικοῦ καὶ ἰδανικοῦ, συνανεμίγνυτο, ἐν διπνευεῖ διαφωνία, αἱ περιπέτεια τοῦ κοινοῦ βίου, τὰ πάθη καὶ τὰ συνήθη τῆς ἡμετέρας φύσεως ἐλαττώματα, ἡ δὲ τοιαύτη παράδοξος ποικιλία ἐπηρξάνετο ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς ἀνάμιξεως τῶν πολιτισμῶν καὶ τῶν λαῶν, οὓς συνῆπτεν ἡ κοσμοπολίτις θρησκεία. Διότι ὁ χριστιανισμὸς, ἐπενεργῶν διαφόρως, ἤξιούτο καὶ διαφόρου βαθμοῦ παραδοχῆς παρὰ τοῖς ἔθνεσιν, ἅπερ, καὶ τοι ἐπίσης πάντα διετέλου ὑπὸ τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγόν, διεκρίνοντο ὅμως κατὰ τὴν καταγωγὴν, τὰ ἦθη καὶ τὸ κλίμα. Ὁ ἀρχικὸς δὲ τούτων χαρακτήρ ἐπανεφαίνετο κατὰ τὸν θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμόν, ὁπότε ἀπηλάττοντο τῶν γῆτῶν δεσμῶν. Ὁ Σύρος, ὁ Ἕλληνας, ὁ Ἀφρικανὸς, ὁ Λατῖνος, ὁ Γάλλος, ὁ Ἰσπανὸς ἔφερον ἐν τῷ χριστιανισμῷ αὐτῶν καὶ τοὺς χρωματισμούς τῶν οἰκειῶν χαρακτήρων καὶ πολλάκις αἱ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τοσοῦτω πολυάριθμοι αἱρέσεις ἦσαν ἔθνικαὶ μᾶλλον ἢ θεολογικαί.

Εἰκὼν δὲ πασῶν τούτων τῶν διαφορῶν εἰσὶ τὰ συγγράμματα τῶν πατέρων. Διότι καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν συζητήσεων καὶ μυστικῶν διυλισμῶν εὐρίσκει τις τὰς ἀκριβεῖς ἐκθέσεις τῆς ἱστορίας τῶν λαῶν, ὅλας τὰς προόδους ἐκάστης μακρᾶς ἠθικῆς ἐπαναστάσεως, τὰ παρηκμακότα πλὴν πεισματωδῶς φυλαττόμενα ἀρχαῖα ἔθη, τὴν ἐπιρροὴν τῶν γραμμάτων διατηροῦσαν ἔτι τὰ θρησκευόμενα, τὰ νέα θρησκευόμενα λαμβάνοντα μὲν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ λαοῦ, ἀκολούθως δὲ καὶ αὐτὰ ἐπερσιδόμενα ἐπὶ τῆς γνώσεως καὶ εὐγλωττίας αὐτῶν, τοὺς ῥήτορας ἐπέχοντας τόπον τῶν ἀποστόλων καὶ τὸν χριστιανισμόν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἀποτελοῦντα πεπολιτισμένην τινὰ ἐποχὴν, κερωρισμένην μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, συναποθνήσκουσαν ὅμως μετ' αὐτοῦ.

Τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, καὶ τοι ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐφαίνετο ἐξασθενημένον ὑπὸ τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγόν, ἐμψυχοῦται νῦν ὑπὸ θερμοῦ πρὸς τὸν προσήλυτισμὸν ζήλου, προθέμενον τὸ μεταγαγεῖν τὸν κόσμον εἰς τὴν αὐτοῦ πίστιν, ἀντὶ τοῦ τέρπειν τοὺς ἀρχοντας αὐτοῦ δι' εὐγλωττίας ἀναψελούς. Ταυτοχρόνως λοιπὸν φαίνεται πανταχοῦ σχεδὸν τοῦ κράτους· ἀνθεὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Κυρήνῃ, ἐξαίρετως δὲ ἐν τῇ ἀσιατικῇ Ἑλλάδι, ἧς οὐδὲν σήμερον ὑπολείπεται λεί-

ψνον, καὶ περ περιφρήμου γενομένης διὰ τε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πολυτέλειαν. Ἰσχύει ὁμως ἐτι τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ἐπὶ τῆς ἀρχηγόνου ταύτης γῆς, ἐπ' αὐτῶν τούτων τῶν τόπων, ἀφ' ὧν ἄλλοτε τὴν μὲν Ἰταλίαν διεσφώτισε διὰ τοῦ Πυθαγόρου, τὴν δὲ Ἀνατολὴν κατέκτησε διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Αἱ Ἀθῆναι, κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα, διατελοῦσιν ἡ πόλις τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Πλήρης μνημείων καὶ σχολῶν, ἡ πόλις αὕτη ἐπισπᾶται εἰς ἐκυτὴν ἅπασαν τὴν τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας πρὸς τὴν παιδείαν ὀργῶσαν νεολαίαν. Καὶ οἱ μὲν ἐπ' αὐτῆς οἰκοῦντες εἰσὶν αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ τοῦ πρώτου αἰῶνος ἐνθουσιασταί, οἱ φίλοι τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν θαυμάτων, οἱ τὰ πάντα ἐμβατεύειν καὶ τὰ πάντα ἐννοεῖν βουλόμενοι, οἱ ζητοῦντες μὲν τὴν ἀληθειαν ἀνυπομόνως καὶ εἰλικρινῶς, ὑπερασπίζοντες δὲ αὐτὴν μετὰ φανατισμοῦ. Αὕτη δὲ ἡ νεολαία, ἐπομένη ταῖς ῥοπαῖς τῶν διδασκάλων αὐτῆς, λαμβάνει μέρος εἰς τὰς διαμάχας καὶ τοὺς θριάμβους αὐτῶν μετὰ τῆς αὐτῆς θερμότητος καὶ συγκινήσεως ὅφ' ἧς καὶ ἡ καρδία τοῦ δήμου ἔπαλλε ποτε προσηλουμένη εἰς τὰς ἀρματῆλασίας.

Φιλοτάραχος δὲ οὐσα καὶ φιλομαθῆς, ἐπανηγύριζε μὲν παντὸς νεήλιδος μαθητοῦ τὴν ἔλευσιν, πληροῦσα τὰς ἀγυῖας τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῶν παιδιῶν αὐτῆς (6) διήνυε δὲ πολλὰς ὥρας ἐν τοῖς μαθήμασι τῆς Ἀκαδημίας. Αἱ Ἀθῆναι εἰσι πλήρης χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν καὶ εἰδωλείων, προστατευομένου τοῦ πολυθεϊσμοῦ ὑπὸ τῶν τεχνῶν, καὶ οἱ μέλλοντες ὑπέρμαχοι τῶν δύο θρησκαιῶν, συσπουδάζοντες ἐν ταῖς αὐταῖς σχολαῖς, ἀγνοοῦσι τὸ γινόμενον. Ἄλλ' οἱ δύο νέοι οἱ τοσοῦτον ἐμβριθεῖς καὶ πρᾶοι, οἱ θαυμαζόμενοι μὲν ὑπὸ τῶν συμμαθητῶν αὐτῶν, τὰς δὲ μορίας αὐτῶν ἀποφύγοντες, οἱ διὰ παντὸς ἀχόριστοι, οἱ μεταξὺ τῆς παντοίας ἐκείνης ἀπάτης καὶ παραλυσίας τῶν Ἀθηνῶν, τῆς χριστιανικῆς μόνον ἐκκλησίας καὶ τοῦ σχολείου τὴν ὁδὸν εἰδότες, εἰσι Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς καὶ ὁ Βασίλειος. Αὐτοὺς πᾶσα ἡ Ἑλλάς φέρει διὰ στόματος, αὐτοὶ διαπρέπουσι κατὰ τε τὴν εὐφράδειαν καὶ τὰς θύραθεν ἐπιστήμας.

Ἐγγὺς αὐτῶν παρέρχεται πολλαίς, μηδεμιᾶς ἄνευ πρὸς αὐτοὺς προσκλιῆς, νέος τις ἄτακτος καὶ ἐσπευσμένος τὸ βῆμα, καὶ τὸ βλέμμα βλοσυρὸς καὶ ἔμπυρος, περικεχυμένος ἔχων τοὺς βοστρύχους, τὸν πράχην καὶ πῶς κεκλιμένον καὶ τὴν φυσιογνωμίαν εὐμετάβολον καὶ ὑπεροπτικὴν. Καὶ φέρει μὲν τὸ φιλοσοφικὸν τριβάνιον, ὃ ἐπόμενος ὁμως αὐτῷ ὄμιλος προμηθεύει τὴν τύχην, μᾶλλον δὲ τοὺς αὐτοῦ κινδύνους· οὗτός ἐστιν ὁ ἀδελφὸς τοῦ δυστυχοῦς καίσαρος, τοῦ Γάλλου τοῦ προσφάτως γενομένου θύμα τῆς πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον ζηλοτυπίας! ἔστιν ὁ Ἰουλιανός, ὅστις καθησυχάσας τῆς τοῦ

— (6) Γρηγ. Θεολ. τόμ. 1, σελ. 169.

αὐτοκράτορος Κωνσταντίου ὑποψίας, παρεγένετο εἰς Ἀθήνας ἵνα σπουδάσῃ τὰς ἐπιστήμας ἐν τῇ αὐτῶν ἐστίᾳ, μᾶλλον δὲ ἴσως ἵνα συμβουλευθῇ μυστικῶς τοὺς φιλοσόφους καὶ ἱεροφάντας περὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ τύχης. Ὁ Ἰουλιανός, γεννηθεὶς χριστιανός, ἔλαβε μὲν τὸ βάπτισμα παρὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν συνῆθειαν, πλὴν ἐτι ὧν ὑποβλήθεις δὲ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἐπισκόπου τινὸς ἀλικίου, τοῦ φιλοδόξου καὶ βραδύτερον σχισματικοῦ Εὐσεβίου, ἐβιάσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ν' ἀναλάβῃ καὶ βαθμὸν τινα ἐκκλησιαστικόν, γενόμενος ἀναγνώστης ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Νικομηδείας. Καὶ τοι δὲ διὰ τῶν δωρεῶν ἃς ἐλάμβανεν ὁ Ἰουλιανός, καὶ περ μὴ κύριος πασῶν, κατεπλούτισεν ἐξ ἰδίων τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων, κτίσας κοινῇ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐκκλησίαν τινα χριστιανικὴν, ἢ πῖστις ὁμως αὐτοῦ ὑπάρχει ἀμφίβολος, ὃ δὲ πρὸς τὸν Ὅμηρον ἔρωσ αὐτοῦ εὐελπίζει τοὺς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐτι λατρείαν προσπεπηγῶτας Ἕλληνας, αἵτινες, ἀναπτεροῦντες τὸ πνεῦμα καὶ τὸν πρὸς τὰς ἐπιστήμας αὐτοῦ ζῆλον, προλέγουσι περὶ αὐτοῦ μεγάλα πράγματα, ἅπερ φαίνονται δικαιοῦμενα ὑπὸ τοῦ γένους, τῶν προτερημάτων καὶ τῆς νεότητος αὐτοῦ, τῆς κατὰ τινα θαυμασίαν τύχην διαφυγούσης τὴν σκληρότητα τοῦ Κωνσταντίου.

Ἐν τῇ Ἀσίᾳ φαίνεται ἡ Ἀντιόχεια μετὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ θεάτρων αὐτῆς, τοῦ κράτους τούτου τῆς φαντασίας καὶ νωθρότητος, ὅπερ συντρέχει ἐπίσης καὶ ταῖς σκληραγωγίαις καὶ ταῖς ἡδυπαθείαις. Ἐνταῦθα δὲ κατὰ πρῶτον ὀνομάσθησαν οἱ μαθηταὶ τῆς νέας θρησκείας χριστιανοί, ὀνομασία διαθρακμοῦσα ἐν διαστήματι δύο αἰῶνων ἅπασαν τὴν οἰκουμένην· ἐνταῦθα ὁ Λιβάνιος, ἐθνικός διὰ τὸν πρὸς τὸν Ὅμηρον ἔρωτα, ἤνοιξε τὴν σχολὴν αὐτοῦ, ἧς φοιτητὴς ἐγένετο ὁ Χρυσόστομος· ἐνταῦθα ὁ Ἰουλιανός, ὃ διὰ παντὸς σοφιστής, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, μέλλει νὰ γράψῃ τὰς κατὰ τῶν χριστιανῶν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ σάτυρας. Ἀλλὰ τὴν Ἀντιόχειαν, κειμένην ἐπὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ὀρόνδου, ἐντὸς τερπνῆς πεδιάδος, στέφουσι κορυφαὶ τραχεῖς καὶ ἀνώμαλοι, ἔνθα διεσπαρμένοι ζῶσι τινες ἐρημίται. Καὶ τοι δὲ αἱ ἀρματῆλασῆαι καὶ τὰ θεάτρα δὲν ἐλλείπουσιν ἀπ' αὐτῆς, αἰμοχαρῆς τέρψις ὁμως οὐδεμίᾳ ἐπιχέει τὴν κατήφειαν ἐπὶ τῆς χαριέσεως ταύτης πόλεως καὶ ὁ χριστιανισμὸς ἀπολαύει ταύτης ἐν πᾶσι· διότι αἱ ἐορταὶ καὶ οἱ νυκτερινοὶ χοροὶ, ἢ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἡδονή, ταῦτα τὰ δύο ἐπασχολοῦσι κυρίως τοὺς εἰρηνικοὺς αὐτῆς κατοίκους· αἱ δὲ διάφοροι ἐπ' αὐτῆς αἰρέσεις οὐδεμίαν ἐπ' ἀλλήλας ἐπάγουσι βίαν, οὐδὲ διωγμὸν, μᾶλλον δὲ καταγελωσιν ἀλλήλων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τοῦ πολυθεϊσμοῦ συντήθησι μὲν ὁ Λιβάνιος θαρρύνων τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ἐθνικοῦ ὑπερμάχου, τὸ πλῆθος ὁμως σπεύδει ὄλον πρὸς τὰ βήματα τοῦ νέου καὶ εὐγλωττοῦ Χρυσόστομου.

σοστόμου, οὕτως οἱ λόγοι δρέπουσι τοῦ λαοῦ τὰς χειροκροτήσεις (γ), ὅφ' ὧν ἀντηχέῃ τὸ θυσιαστήριον. Τὸ πλῆθος, μεθύσαντες ὑπὸ τῶν καταθελκτικῶν αὐτοῦ λόγων, ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ εἰς τὰς ἐσχατίας καὶ εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως, ἔνθα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἡλιακῆς θερμότητος, ἀνατανύοντες πλαταίας σινδόνας, ὑποσκιάζονται ὑπ' αὐτάς.

Οὕτως οὖν ἔζων οὗτοι τῆς Ἀσίας οἱ Ἕλληνες, ἅμα μὲν διατελοῦντες ῥωμαῖοι, ὑπήκοοι καὶ χριστιανοί, ἅμα δὲ μήτε ἦθη, μήτε πνευμά που μεταβαλόντες.

Ἄλλ' ὅσον γαλήνιος καὶ εἰρηνικὴ παρίσταται ἡ Ἀντιόχεια ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Ἀθανασίου, τοσοῦτον θορυβώδης καὶ πλήρης ταραχῶν ἡ Ἀλεξάνδρεια, οὕσα ἡ ἀποθήκη πάντων τῶν ἐμπορευμάτων καὶ ἡ πατρίς πασῶν τῶν αἱρέσεων. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἰσὶν οἱ σκεπτικώτεροι ἅμα καὶ φιλοπονώτεροι τῶν ἀνθρώπων· ὥστε πλησίον τοῦ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἀνεγερθέντος ἀστεροσκοπίου καὶ τῆς πελωρίου ἐκείνης βιβλιοθήκης τῆς ἀδιακόπως ἐκφυζομένης, ὑψοῦνται πλεῖστα ἐργαστήρια, καὶ ἐκτὸς τῶν φιλοσόφων οὐδεὶς μένει ἀκίνητος καὶ ἀργός· ἀλλ' οἱ μὲν καταγίνονται περὶ τὴν ἐριουργίαν, οἱ δὲ περὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ χάρτου, ἐκεῖνοι περὶ τὴν ὑαλουργίαν, ἕτεροι περὶ τὴν χαλκευτικὴν (δ) καὶ οὐδ' αὐτοὶ οἱ τυφλοὶ μένουσιν ἄργοι. Μεταξὺ δὲ τοῦ πλήθους τούτου τῶν κατοίκων, τῶν ξένων καὶ περιηγητῶν, πᾶσα δοξασία, πᾶσα αἵρεσις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἦθος καὶ διδακτικῆς ἰδιοτροπία οὐδ' ἀκόπως ὑποκρύπτεται, οὐδ' ἀτιμωρητὴ προάγεται. Ἄλλ' ὁ βραδύς πλὴν συνήθης οὗτος διωγμὸς οὐδέποτε κατίσχυσε κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ· διό, εἰ καὶ στρατιωτῶν σφαγαὶ οὐκ ἐλλείπουσιν ἀπ' αὐτῆς, μάρτυρες ὅμως εἰσὶ σπανιότατοι. Καὶ ἔνθεν μὲν οἱ ῥωμαῖοι δικασταὶ τρέμουσι τὸν πολυάριθμον καὶ ταλμηρὸν λαὸν καὶ πόλιν ἄλλη οὐδεμία ἐστὶ τοσοῦτον σπουδαία καὶ τοσοῦτον ταραχώδης· ἔνθεν δὲ οἱ κατὰ τι σκληροὶ τὰ ἦθη κάτοικοι αὐτῆς χαίρουσιν ἐνίοτε αἵματι καὶ τὰς χεῖρας καὶ ἀναλαμβάνουσι τὰ ὄπλα πρὸς ναοῦ τινος κατοχὴν· ἐξόχως ὅμως μάχονται περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς· διότι ἡ πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὑπόληψις τοῦ λαοῦ ἐπενεργεῖ μεγάλως ἐπὶ τῶν πνευμάτων. Ἐκόμιζε δὲ οὐχ ἥκιστα ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ σίτον, διὰ τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς, εἰς τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Ἰταλίαν· διὸ καὶ βραδύτερον, οἱ τοῦ Ἀθανασίου προθέμενοι τὸν ἀφανισμόν κατηγορήσουσιν αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ ὡς κατακρατήσαντος αὐτόθι τὰ Αἰγυπτιακὰ πλοῖα ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ἐκλιμῶξαι τὴν Ῥώμην.

Πάλιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ ἦθη, ἡ πολυτέλεια, ἡ βασιλικὴ αὐλὴ καὶ τὰ ταύτης ἐλαττώματα φαίνονται ἐτι κάλλιον ἐν τοῖς συγγράμμασιν τῶν

— (γ) Τοῦ ἁγ. Χρυσόστ. ἄπαντ. τομ. 2. σελ. 280, 290.

— (δ) Ἐκ τῆς ἱστορ. τοῦ Αὔγουστ. τομ. 2. σελ. 232.

μεγάλων τοῦ τετάρτου αἰῶνος ῥητόρων. Ἡ τοῦ κόσμου καὶ τῆς θρησκείας αὐτῆς μητρόπολις, ἐφ' ἧς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον ἐπιπρέπουσιν ἀλληλοδιαδόχως ὅτε Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς καὶ ὁ Χρυσόστομος, ὑπάρχει ἅμα καὶ τὸ κέντρον ἐν ᾧ συβρέουσιν ἅπασαι αἱ ὑπὸ τοῦ διὐλιστικῷ τῶν Ἀλεξανδρέων καὶ φιλοσοφικῷ τῶν Ἑλλήνων πνεύματος ἀναφυόμεναι αἱρέσεις, ὧν οἱ αὐτουργοὶ, προάγοντες ἐν τῇ αὐλῇ καὶ τινὰ τῶν ἐκ τοῦ παλατίου θαλαμηπόλων ἢ εὐνοῦχον τινὰ ἑαυτοῖς προσαικειούμενοι, μεγάλην αὐτοῖς περιέβαλλον δύναμιν καὶ ἰσχίαν. Ἐντεῦθεν οὖν ἀκριβῶς καταφαίνονται ἅπασαι αἱ τοῦ ἀνατολικοῦ βασιλείου ἀθλιότητες, τὸ ἄστατον τοῦ δεσποτισμοῦ, αἱ ῥαδιουργίαι τῶν αὐλικῶν καὶ ἡ διαφθορὰ πόλεως ἐν ἀκαρεῖ μεγαλυνθείσης, ἥτις οὔτε ἐλληνικὴ ἦν, οὔτε ῥωμαϊκὴ, ἀλλ' ἐφαίνετο ἀποικία μᾶλλον ἢ μητρόπολις. Ὡς νεωστὶ ὅμως ἀνεγερθεῖσα ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ σύγχρονος οὕσα τοῦ θριάμβου τοῦ χριστιανισμοῦ, οὐδὲν εἶχεν ἐν τοῖς μνημείοις αὐτῆς, οὔτε ἐν ταῖς ἐορταῖς, οὔτε ἐν ταῖς συνηθείαις τὸ ἀνακαλοῦν τὴν εἰδωλολατρείαν· διὸ δὴ καὶ ἔχαιρέν ἐν ταῖς χριστιανοῖς βασιλευσί, μηδεμίαν αὐτοῖς ἀνάμνησιν ἢ ἀφορμὴν ἀρχαίας λατρείας παρέχουσα.

Ἀπεναντίας ἐν Ῥώμῃ ἡ νίκη τοῦ χριστιανισμοῦ ἦν ἀτέλής· καθότι αἱ δύο κοινωναίαι, τὰ δύο θρησκείματα, τὸ τε παρεχόμενον καὶ τὸ ἐνεσῶς διετέλου εἰσέτι μαχόμενα. Οἱ ναοὶ, τὰ ἵπποδρόμια, τὰ θεάτρα καὶ αὐταὶ αἱ ἀγνικαὶ τῆς Ῥώμης, πλήθουσαι παντοίων ἐθνικῶν μνημείων, ἀνεζωπύρουσιν τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον μέρους τῶν κατοίκων καὶ ἐξαιρέτως αἱ πλεῖστα συγκλητικαὶ οἰκογένειαί προεῖχον ἐτι τῇ ἀρχαίᾳ λατρείᾳ ὡς καὶ τῇ δοξῇ τῶν οἰκείων προγόνων. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ λαὸς ἐπλήρου τὰς ἐκκλησίας τῶν χριστιανῶν καὶ τὰ κοιμητήρια τῶν μαρτύρων, καὶ οἱ αἰχμαλῶτοι καὶ πτωχοὶ ἐνηγκαλίζοντο ἐνθέρμως τὴν νέαν θρησκείαν, ἥτις ἀντιλαμβανομένη παρηγόρει αὐτοὺς παρέχουσα πανταχοῦ τὴ ἰλαστήριον, τὸν βωμὸν ἐκείνον τῆς ἐπιεικείας, ὃν ὁ ἐθνικὸς κόσμος ἄπαξ μόνον εἶδεν ἀνεγερθέντα ἐν Ἀθήναις.

Ἦδη δὲ κατηγοροῦντο τὰ ἐλαττώματα τῶν ἱερέων καὶ ἡ πολυτέλεια καὶ δοξομανία τῶν ἐπισκόπων, καὶ κατὰ τὰ μέσα τοῦ τετάρτου αἰῶνος ὁ ἐπισκοπικὸς θρόνος τῆς Ῥώμης διημφισθητήθη δι' αἵματηρᾶς διαμάχης (ε)· ὥστε τὰ ἀξιώματα ταῦτα, τὰ διὰ τῶν ὄπλων κατακτόμενα, καταπλουτιζόμενα δι' ἀναθημάτων καὶ προσφορῶν, ταιαύτην πολυτέλειαν ἐπεδείκνυντο, ὥστε ἐπικρινόμενα ἐπετιμῶντο καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐθνικῶν· ἐξ ὧν τις ἀντιπαράθεῖς (ς) τὴν κατάστασιν χωρικῶν τινῶν ἐπισκόπων πρὸς τὴν τῶν τῆς Ῥώμης, λέγει περὶ τῶν πρώτων ταῦτα· « ἡ λιτότης τῆς αὐτῶν διαίτης, ἡ περιγρό-

— (ε) Ἀμμιαν. Μαρκελλ. β. βλ. XXVII. κεφ. IV.

— (ς) Αὐτόθ.

της τῶν ἱματιῶν, τὸ πρὸς τὴν γῆν νενευκῶς μέτωπον, καὶ ἡ καθαρότης καὶ σεμνότης αὐτῶν εννιστᾶσιν αὐτοὺς τῷ αἰωνίῳ θεῷ καὶ τοῖς ἀληθινοῖς αὐτοῦ λατρευταῖς.»

Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης οὐδὲ ἓνα μὲγάλον συγγραφεὴν παρήγαγεν, οὐδὲ ἓνα μὲγάλον ῥήτορα, οἷοι ἐγεννῶντο ἐν Ἀφρικῇ, ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀσίᾳ· ἀλλ' ἐνασχολουμένη περὶ τὴν περαιτέρω ἐπέκτασιν τῶν κυριαρχικῶν αὐτῆς δικαιωμάτων, προσεπάθει νὰ καθυποτάξῃ τὰς τῆς Ἀφρικῆς, Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας ἐκκλησίας. Διότι, ἐποφθαλμιῶσα τὴν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον κυβέρνησιν ἢ τὴν δόξαν τοῦ καλῶς λέγειν καὶ γράφειν, ἐπειρᾶτο παντοιοτρόπως νὰ καθέζηται διαιτητὴς τῶν πολυαριθμῶν σύζητήσεων τῶν διεγειρομένων ὑπὸ τοῦ σοφιστικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων. Προσφέρουσα δὲ τὴν ἐκυτῆς κοινωνίαν πρὸς τοὺς ἐξ Ἀνατολῆς διδασκάλους, διωκομένους θρησκευτικῶν ἕνεκα ἐρίδων, ἐκέρδιζεν αὐτοὺς παρέχουσα αὐτοῖς ἄστυον. Ἀλλ' οὐδεμία σχεδὸν αἵρεσις ἐμορφοῦτο παρὰ τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις, ἔχουσα κατὰ τοῦτο πνεῦμα ἀντίθετον τοῦ ἐλληνικοῦ, ἐνέμενεν εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐκκλησιαστικοὺς τύπους, μηδὲν σχεδὸν νεωτερίζουσα καὶ φοβουμένη τὴν μεταβολὴν τῶν καθεστώτων ὡς αἵρεσιν ἀντικρῶ· διὸ ἔμελλε, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐγγίσῃ τὴν δόξαν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, νὰ ὑπερτερήσῃ ταύτης τῷ χρόνῳ διὰ κοσμικῆς τινος συνέσεως καὶ ἐπιμονῆς εἰς τὰ ἀρχαῖα.

Εἰσεῖγε δὲ τὰς λεπτολογίας καὶ ἀλληγορίας ἐν τῷ χριστιανισμῷ τὸ μᾶλλον ἐλεύθερον καὶ τόλμηρον πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, τὸ μετὰ τὰς κατακτήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀνατολικῶν μᾶλλον ἢ εὐρωπαϊκῶν ἀποβάν. Ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία ἦσαν τὸ πρῶτιστον αὐτῶν θέατρον, ἐνθα ἡ δεισιδαίμων τῶν κατοίκων φαντασίᾳ ἐγέννα μυρία αἵρεσεις καὶ μυρία ἀλλοκότους δοξασίας. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, ἢ ὀρθότερον οἱ τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ὀμιλοῦντες λαοὶ, εἰ καὶ κατώτεροι τὴν σοφίαν καὶ εὐφυΐαν, καὶ ὡς πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρινούς Ἕλληνας ἰστορικοὶ θεολόγοι, ἦσαν μὲν προσεκτικώτεροι καὶ νηφαλιώτεροι ἐν ταῖς αὐτῶν δοξασίαις, ἀπέχον δὲ τῆς λεπτῆς ἐκείνης μεταφυσικῆς, ἣν οἱ ἀνατολικοὶ ἀνεμίγνουν μετὰ τῶν δογμάτων τῆς πίστεως· καὶ τὸ σχίσμα, ἥτοι ἡ ἀμοιβαία διαμάχη, ἡ μετὰ πολλοὺς ὕστερον αἰῶνας διαχωρίσασα τὰς δύο ἐκκλησίας, εἶχε τὴν ἀρχὴν καὶ ῥίζαν εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ χριστιανικοῦ προσηλυτισμοῦ, ἧς ἠδυνάμεθα ἀληθῶς ἀνευρεῖν τὰ ἴχνη ἐν τοῖς σωζομένοις τῶν ῥητόρων συγγραμμάσιν ἀμφοτέρων τῶν φιλολογικῶν, εἴμῃ ἢ ἀκριβῆς ἀκολουθία τοῦ παραλληλισμοῦ ἀπέβαινε ἀδύνατος. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἀναμφηρίστου ὑπεροχῆς τῆς τε φαντασίας καὶ εὐγλωττίας, καθ' ἣν διεκρίνετο ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία, καὶ αὐτοὶ οἱ συγγραφεῖς τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας, οἱ ἐξόχως ἐν αὐτῇ διαπρέψαντες, ἐφαίνοντο ἀνήκοντες τῇ Ἀνατολῇ· διότι οἱ μὲν,

ἐξ ὧν ἐστὶν ὁ Ἰερώνυμος, ζήσαντες πρότερον ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ Ἰουδαίᾳ, ἐνεπνεύσθησαν τὸν ἐνθουσιασμόν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου· οἱ δὲ, οἷοί εἰσιν ὁ Τερτυλλιανὸς, ὁ Ἀρνόβιος, ὁ Αὐγουστῖνος, γεννηθέντες ὑπὸ τὸν καυστικὸν τῆς Καρχηδόνας οὐρανὸν, ἦσαν ἀνατολικοὶ μᾶλλον ἢ λατινοί· ὅθεν καὶ ἐν τοῖς συγγραμμάσιν αὐτῶν ἡ λατινικὴ γλῶσσα, παραμορφουμένη, ἐλάμβανε σχεδὸν τύπον τοῦ θερμοῦ καὶ διύλιστικοῦ πνεύματος τῶν Ἀράβων, ἐπηρεαζομένη ἐναλλάξ νῦν μὲν ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῆς Ἀφρικῆς, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ τῆς Ἀσίας.

Κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἐποπφιν, οἱ Λατῖνοι συγγραφεῖς ἐνεωτέριζον μᾶλλον τῶν Ἑλλήνων ὡς μορφῶντες ἐν τῷ μέσῳ τῆς Δύσεως ἐποχὴν πολὺ τῆς παρελθούσης διακεκριμένην καὶ διάφορον. Ἀλλὰ φέρε δὴ πειραθῶμεν νὰ ἐξακριβώσωμεν τοὺς διαφοροὺς τούτους χαρακτῆρας, διατρέχοντες τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ συγγράμματα τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν μὲγάλων ἀνδρῶν τοῦ τετάρτου αἰῶνος, αἰῶνος πολλοῦ λόγου καὶ μνήμης ἀξίου πρὸς τε τὴν θρησκείαν καὶ τὰ γράμματα.

ΟΔΟΠΟΡΙΚΑ

Ὁ κατερειπωμένος Πύργος.

(Συνέχεια, ὄρα φυλ. Β.)

Οἱ λόγοι οὗτοι, τὸ κακοπαθημένον ἐκείνο πρόσωπον, τὰ δάκρυα τοῦ γέροντος, ἡ ὠχρότης αὐτοῦ, ἔλα ταῦτα ἐπεμαρτύρουν βαθυτάτην λύπην, μὴ δυναμένην νὰ διασκεδασθῇ ἢ μετὰ θάνατον τοῦ πάσχοντος.

— Ἐξηγήθητί με Σὲ παρακαλῶ τὰς αἰτίας τῆς τύσης Σου λύπης· τὰ δάκρυα τῶν γερόντων εἶναι πολύτιμα, καθόσον μάλιστα περιέχουν πάντοτε μάθημά τι διὰ τοὺς νέους.

— Θέλω Σὲ τὰς εἶπῃ· μὲ φαίνεσαι τόσο καλὸς, μ' ἐμπνέεις τόση συμπάθειαν, καλὸ μου νέε, ὥστε δὲν διστάζω νὰ σοὶ διηγηθῶ τὰ πάντα.

— Εὐθὺς δ' ἐπειτα ἐξέτενε τὴν ἐσκελεθρωμένην αὐτοῦ δεξιάν, δεικνύων μοι τὸν κατερειπωμένον πύργον καὶ εἶπε, στενάζων ἐκ βαθέων.

— Βλέπεις τὸν πύργον ἐκεῖνον; ἐκεῖ ἔχασα τὴν σύζυγόν μου.

— Ἦτις βεβαίως τώρα δέεται ὑπὲρ Σοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, τὸν διέκοψα λέγων, ἅμα εἶδον ἐκ νέου τὰ δάκρυα ἐπὶ τῶν βλεφαρίδων σου.

Ἐκεῖνος ἐσιώπησε καταρχάς, νεύσας πρὸς τὰ κάτω τὴν κεφαλὴν μετὰ μικρὸν ἐπεῖπε:

— Τοῦτο πιστεύω κ' ἐγὼ, διότι ἄγγελος ἦτο καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν ψυχὴν.

— Πρὸ πολλοῦ κλαίεις τὸν θάνατόν της;

— Ἀπὸ τῶν χιλίων ὀκτακοσίων εἴκοσι τεσσάρων! ὦ! καὶ ὅποιον θάνατον! ἂν ἀκούσης μόνον, ὦ τέκνον, τὰ κατ' αὐτὸν θέλεις φοιῆν.

Ἐνταῦθα οἱ λογμοὶ διέκοψαν τὸν γέροντα· ἐγὼ δὲ τότε ἠγέρθη καὶ ἀσφαλίσας τὸ λεύκωμά μου, ἔλαβα ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ ἀπεμάκρυνα αὐτὸν τοῦ τόπου τῶν ὀδυνηρῶν ἀναμνήσεών του.

Ἐφ' ὅσον ἡμεῖς ἀπεχωροῦμεν καταβαίνοντες τοῦ βράχου, ὁ πύργος ἐφαίνετο μετεωριζόμενος μεθ' ὄλου τοῦ ἀγρίου αὐτοῦ μεγαλείου καὶ ἐτοιμῆς νὰ κατακρημνισθῇ.

Προχωρήσαντες ἐφ' ἱκανόν, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χεῖλος ξηροῦ τινος βύακος, βρῶντος ροδοδάφναις, ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν καὶ ὁ γέρον ἤρχισεν οὕτω διηγοῦμενός μοι τὰ κατ' αὐτόν.

— Πρὸ τριακότα ἐτῶν, τέκνον, ὁ πύργος ἐκεῖνος, ὅστις σήμερον κεῖται κατερειπωμένος, ἢ κατὰξηρος ἐκείνη περιοχὴ, ἦτις σήμερον ὁμοιάζει τάφον, ἐφαιδρύνετο ὑπὸ τῆς εὐτυχίας. Χαρὰ Θεοῦ ἔλαμπεν εἰς τὰ μέρη ταῦτα, τὰ ὅποια ὠράζεν ἐπὶ μᾶλλον ἢ ἀγγελικῆ μορφῇ καὶ ἡ ἄδολος ἀγάπη τῆς συζύγου μου οὐχ ἦττον ἢ ἡ ἀπαρομοίωτος ἐκείνη γαλήνη τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποῖαν ματαίως κατὰ τὴν νεότητά μας ζητοῦμεν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἦτις δὲν εὐρίσκεται εἰμὴ εἰς τὰς ἀγάλας πιστῆς καὶ ἀγαθῆς συζύγου. Ἦμην ὁ εὐτυχέστερος τῶν θνητῶν ἐγὼ τότε, τέκνον. Μαίου ἀρχομένου, μετέφερον ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὸν πύργον τὴν οἰκογένειάν μου καὶ ἐκεῖ διηρχόμενον τὸ θέρος καὶ μέρος τοῦ τραγητοῦ, ἐπιστατῶν τῆς καλλιεργείας τῶν κτημάτων μου· εἰς τὸν ἀγρὸν μὲ παρηκολούθει πάντοτε σχεδὸν ἡ σύζυγός μου, ἔχουσα μεθ' ἐαυτῆς καὶ τὸ μονογενὲς θυγάτριόν μας, τὸ ὅποιον ἔτραψε καὶ ἐπήδα ἔνθεν κακείθεν ὡς μικρὰ ἔλαφος καὶ ἐθήρευε χρυσαλλίδας μετὰ τοῦ Λέοντος, σκυλακίου κυνηγετικοῦ· ἀλλ' ἐνίοτε μὲ κατέλειπε μόνον, διότι αἱ οἰκτικαὶ ἐργασίαι τὴν ἠνάγκαζον νὰ διαμῆνῃ εἰς τὸν πύργον. Ἠισταύεις, ἀγαθὲ μου νέε, ὅτι τότε καὶ αὐτὴ ἡ ἐργασία μὲ δυσπρόσβητῃ ἢ παρουσίᾳ τῆς συζύγου μου δι' ἐμὲ ἦτο τὸ πᾶν, αὐτὴ ἡ εὐτυχία μου, αὐτὴ ὁ ἄγγελος φύλαξ μου, αὐτὴ ἡ ἐλπίς μου, ἡ χαρὰ μου, καὶ ἄνευ αὐτῆς τὸ πᾶν ἔρημον, τὸ πᾶν κατρηφές. . . ἴσως παράδοξα φαίνονται Σοῦ ταῦτα — ἀλλ' ἂν εἶχες καὶ σὺ σύζυγον ὅποιαν ἦτον ἡ Ἐλένη μου.

— Ἀγαθὲ γέρον, διέκοψα εἰπὼν, ἐξακολούθει καὶ, εἰ δυνατόν, συντόμως. Καὶ ἐσφιγξα τὴν δεξιάν αὐτοῦ τρέμων.

Μ' ἔβλεπον ἀσκαρδαμυκτεῖ· ἐκ τοῦ ἱματισμοῦ καὶ τῆς ὠχρότητος, ἦτις περιεκάλυψέ μου τὸ πρόσωπον, ἐνόησεν ὅτι ἀρτίως εἶχον προσβληθῆ ὑπ' ἀλγεινοῦ τινος παθήματος καὶ ὅτι αἱ τραφεραὶ καὶ συγκινητικαὶ αὐτοῦ ἐκφράσεις διηρέθιζον τὴν θλίψιν μου· ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ τρόπον τινὰ δικαιολογούμενος,

— Συγχώρησον, τέκνον, μ' εἶπε σιγαλῇ τῇ φωνῇ, ἂν παρατείνω τὸ διήγημά μου εἶναι ἴδιον τοῦτο τῶν γερόντων τὸ ἀγαπᾶν τὴν πολυλογίαν.

Εἶτα ἐπανέλαβε τὴν ἀφήγησιν.

— Ὀκτωβρίου μεσοῦντος, ἐπανηρχόμενον πανοικεῖ εἰς τὴν πόλιν· ἐνταῦθα, ὀφείλω ν' ἀναφέρω δύο πρόσωπα, οὐδεμίαν μὲν σχέσιν ἔχοντα μεθ' ὅσων μέχρι τοῦδε εἶπον, τὰ ὅποια ὅμως ὑπῆρξαν πάσης μου δυστυχίας ἄφορμῇ, πρωτοεργοὶ δὲ τοῦ μεγάλου καὶ φρικτοῦ δράματος, τὸ ὅποιον μέλλω νὰ σοὶ διηγηθῶ . . . προσφέρων μόνον τὸ ὄνομά των, ἕϊτος θανάτου αἰσθάνομαι διαχεόμενον εἰς τὰς φλέβας μου! ὁ μὲν ἦτο ἀδελφὸς τῆς συζύγου μου, νέας, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν καὶ φροντίδα τῶν γονέων του, ἀκόλαστος καὶ τῆς ἐσχάτης ἀβελτηρίας, τὸν ὅποιον, πρὸς ἡσυχίαν ἐμοῦ τε καὶ τῆς οἰκογενείας μου, ἔπαυσα τοῦ δεχέσθαι εἰς τὸν οἶκόν μου, εὐθὺς ἅμα ἐγνώρισα μέχρι τίνος ἔφθανον αἱ κλίσεις αὐτοῦ· ὁ δὲ ἦτο ἔμπορος Αἰγαιοπελαγίτης, ἐκ τῶν ἐκφύλλων ἐκείνων ὄντων, τῶν ὁποίων δὲν σπανίζουσιν αἱ ἡμέτεραι νῆσοι καὶ ἄτινα, ἀγνοοῦντα τί ἐστὶν ἐθνισμὸς, ἢ μὴ θέλοντα νὰ διακρίνωσι τοῦτον ἐκ τοῦ δόγματος, ἐν τῷ φανατισμῷ αὐτῶν, σεμνύονται ἀποκαλούμενα τέκνα τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας· οὗτος ἔζη πρὸ χρόνων ἐν 'Ρόδῳ καὶ ἀπήλαυεν ὑπολήψεώς τινος παρὰ τῇ μικρᾷ ἡμῶν κοινωνίᾳ, ἐτύγχανε δὲ καὶ δεξιῶσεως εἰς τινὰς οἰκίας· μία τούτων ἦτο καὶ ἡ ἡμετέρα. Εἶθε μὴ ἐγνώριζον αὐτὸν πρὸ τῆς φυγῆς σατανικῆς, ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς ὑποκρισίας ἔκρυπτεν ὅ,τι ἀνέσιον, ὅ,τι ἄτιμον, ὅ,τι μοχθηρὸν δύναται ἀνθρώπινος νοῦς νὰ φαντασθῇ κτήνος τὰς ἐπιθυμίας, θηρίον τὰς διαθέσεις, ραδιοῦργος ὑπὲρ πάντας καὶ μνησίκακος, ἐξηπάτα τὸν κόσμον διὰ τῆς ὑπουλότητος, δι' ἀρετῆς προσποιητῆς, στόματος γλυκέως καὶ τρόπων κομψῶν ὦ Θεέ! πῶς ἔδωκα πίστιν εἰς τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐγὼ ὁ τοσαῦτα παθὼν καὶ τοσοῦτον τὸν κόσμον πειραθείς! . . . τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἂν ἐρωτήσης — τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὅτε μὲν ἐπιθυμῶ νὰ καταπνίξω εἰς τῆς καρδίας μου τὰ βάθη καὶ νὰ διατηρήσω μυστικὸν μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν θέλω παρασταθῆ ἐνώπιον τοῦ ὑψίστου, ζητῶν παρρησίαν τοῦ κόσμου ὄλου ἐκδίκησιν δι' ὅσα κακὰ ἔπαθον ὑπὸ τοῦ μοχθηροῦ τούτου, ὅτε δὲ ἐπιθυμῶ νὰ καταστήσω αὐτό τε καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ τοῖς πᾶσι γνωστὰς, εὐελπίς ἦτι οὕτω θέλω τύχη γενικῆς συνδρομῆς εἰς τὸ νὰ ἐκ-

δικηθῶ ἰδιοχεύρως καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, διότι δὲν πιστεῖω νὰ εὑρεθῆ που ἄνθρωπος, ὅστις, μαθὼν τί, πῶς καὶ πόσα δεινὰ ἐπῆλθόν μου εἰς τὴν κεφαλὴν ἕνεκα τούτου, δύναται ν' ἀδιαφορήσῃ πρὸς τὰ παθήματά μου καὶ νὰ μὴν αἰσθανθῆ οἶκτον ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ἐνταῦθα ὁ γέρον ἐσίγησε, καταπνίγων βαρὺν τινα λυγμὸν καὶ ἐπέθηκε τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ στήθους ὅπως καταστείλῃ τῆς καρδίας αὐτοῦ τοὺς σφοδροὺς παλμούς· αἱ τρίχες αὐτοῦ ὠρθώθησαν καὶ τὰ γόνατα ἔτρεμον, ὡχρότης δὲ ἀπαίσια ἐκάλυπτε τὸ πρόσωπόν του.

Μετὰ βραχεῖαν σιωπὴν, ἐπανέλαθε τὸν λόγον.

— Τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἐγνώριζε καὶ ἡ σύζυγός μου πρὶν ἢ ἔλθῃ μετ' ἐμοῦ εἰς γάμου κοινωνίαν· ἐπομένως, καθὼ γνῶριμον ἀμφοτέροις, ἐδεχόμεθα μετὰ πλείονος οἰκειότητος· εἰς τὰς ἐσπερινὰς συναναστροφάς μας παρευρίσκετο πάντοτε σχεδὸν καὶ πάντοτε αὐτὸς ἔδιδε ζῶν ἐἰς τὴν ὑμιλίαν διὰ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ εὐτραπείας, τῶν εὐγενῶν τρόπων του καὶ τῶν μυρίων ἀνεκδότων τὰ ὅποια ἐδιηγείτο, ἀπομνημονεύσας ἄλλα μὲν ἐξ ἀναγνώσεως, ἄλλα δὲ εἰς τὰς κατὰ τὴν Εὐρώπην περιηγήσεις του, τινὰ δὲ καὶ ἐκ πείρας γινώσκων, καθὰ ἔλεγε. Τὰ πράγματα ἐβάδιζον οὕτω μέχρι τοῦ ἔτους 1822, ὅποτε αἴφνης εἶδον διακεκομμένως ὅλως τὰς μετὰ τῆς οἰκίας μου σχέσεις αὐτοῦ· ἔξω, ὅπουδῆποτε καὶ εὐρισκόμεθα, εἴμεθα πάντοτε οἱ αὐτοὶ, γνῶριμοι, σχετικοί, φίλοι, ἐνίοτε μάλιστα αἱ πρὸς ἐμὲ περιποιήσεις του ὑπερέβαινον πάντα ὄρον· εἰς τὴν οἰκίαν μου ὅμως δὲν ἐπάτει· ἐστάθη ἀδύνατον νὰ μάθω καταρχὰς τὴν αἰτίαν καὶ τὸ μυστήριον δὲν ἀπεκαλύφθη εἰμὴ μετὰ θάνατον τῆς ἀκριβῆς μου Ἐλένης.

[ἔπειτα].

ΤΟΛΛΑ

ΙΤΑΛΙΚΟΝ ΔΗΓΗΜΑ

ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἐδμόνδου Ἀβούτ.

Μετάφρασις Κ. Σ.

(Συνέχεια, ὄρα Φυλ. Γ')

Τὸ κάλλος τῆς τῆ ἐφείλκεται ἐρωτικὰς τινὰς διαδηλώσεις καὶ μίαν ἢ δύο αἰτήσεις γάμου, τὰς ὅποιας ἀπέκρουσε, περιμένουσα ὠφελιμωτέρας προτάσεις. Ὁ Μέγας Δουξ Μιχαὴλ τὴν ἐπεριποιήθη ἐπὶ ἓνα ἢ δύο μῆνας, ἀλλ' ἐβαρύνθη ταχέως ὄχι τὴν ἀυστηρότητα ἀλλὰ τὴν ἀβελτηρίαν τῆς. Ἀπεπειραθὴ ἀδεξίως νὰ παίξῃ πρόσωπον ἐρωτοτρόπου γυναικὸς, ἀλλ' εἶχε τὴν μορφήν ὄχι δὲ καὶ τὴν ἀγγίνοιαν τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τοῦτο. Αἱ ἐρωτοτροπίαι τῆς ἐχρησίμευσον μόνον εἰς τὸ νὰ τὴν ἐκθέτωσιν ἔχουσα τοσαύτην ψυχρότητα ὥστε νὰ μὴ κάμνῃ ἀσκόπως παρεκτροπὰς καὶ τοσαύτην ἀδεξιότητα ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ κάμνῃ ἐπωφελεῖς, δὲν ἠδυνήθη μήτε νὰ δώσῃ μήτε νὰ πωλήσῃ ἑαυτὴν καὶ διετήρησεν ἀνωφελῶς ἀρετὴν, εἰς τὴν ὅποιαν οὐδεὶς ἔδιδεν ἐμπιστοσύνην καὶ διὰ τὴν ὅποιαν οὐδεὶς ἐτίμα αὐτήν. Ἀφοῦ ἐπὶ τρεῖς ἔτη ἐξηκολούθησε τὰ τεχνάσματα ταῦτα, ἀπεσύρθη αἰφνιδίως, καθότι οἱ πόροι τῆς εἶχον ἐξαντληθῆ. Τὰ δὲ ἐπιπλα καὶ οἱ ἀδάμαντές τῆς μάλιστα ἀπεζημίωσαν τοὺς δανειστάς. Ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου ἔζησεν φειδωλῶς καὶ ἀπὸ τὰ κέρδη τοῦ χαρτοπαιγίου, πρέχουσα εἰς τὰ λουτρά, θηρεύουσα σύζυγον, αὐξάνουσα τὸν κατάλογον τῶν κατακτήσεων τὰς ὅποιας ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε κάμει καὶ κατατρίβουσα εἰς τὰς λεωφόρους τὰ λείψανα τοῦ κάλλους τῆς τὸ ὅποιον ταχέως ἐξηφανίσθη. Κατὰ τὸ 1828 ἦλθεν εἰς Παρίσιον καὶ ἐσκέφη περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς Ναδίνης, ἥτις ἦτο τότε ἑνδεκαετής. Κατόκησε κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ μετὰ μεγίστης δυσκολίας διεκόσμησε μικρὰν τινα γωνί-

αν εύρωχρωτάτης οιλίας. Ίνα επιτύχη τὴν εἰσοδὸν τῶν αἰθουσῶν τοῦ προαστείου Ἁγίου Γερμανοῦ, ἐστοχάσθη νὰ δδηγήσῃ τὴν θυγατέρα της εἰς τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ (Saint Thomas d'Aquin). Ἐκεῖ ἡ Ναδίνη ἔκαμε τὴν πρώτην αὐτῆς μετάληψιν. Ἄν ἐμάνθανον τοῦτο ἐν Πετροπόλει, ἀφελύκτως καὶ μήτηρ καὶ θυγάτηρ ἤθελον στερηθῆ τῆς συντάξεώς των. Ἡ ἀνοησία αὕτη δὲν τὰς ὠφέλησε ποσῶς καὶ κανεῖς ἐν Παρισίοις δὲν τὰς ἐνέκρινε χάριν τούτου· μάλιστα ἡ στρατηγίς, ἕνεκα τῶν μεταλαυχιῶν καὶ τῶν προφανῶν ψευδολογιῶν της, ἐθεωρήθη ὡς τυχοδιώκτρια. Ἡ ἀγωγή τῆς Ναδίνης ἐγένετο μετὰ μεγάλης ἀλλ' ἀκρίτου οικονομίας. Ὑψηλὴ τις καὶ μελαψὴ κόρη, ἡ μᾶλλον ἄχαρις τῶν μαθητριῶν τοῦ μουσικοῦ σχολείου τῇ ἐδίδασκε τὴν τέχνην τοῦ νὰ βασανίζῃ τὸ κύμβαλον. Τὴν Ἀγγλικὴν ἐδιδάχθη ἀπὸ τὴν μᾶλλον ἐρυθότριχα καὶ οἰκτρῶν διδάσκαλον τῆς γλώσσης ταύτης, ζῶσαν εἰκόνα τῆς ἐνδείας, δυναμένην νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρόπλασμα τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἰρλανδίας. Εἰς τῶν ὑπεραριθμῶν τοῦ Νομαρχικοῦ γραφείου τῇ ἐδίδασκε τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν, τὴν ἱστορίαν, τὴν γεωγραφίαν, τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν φυσικὴν καὶ ὀλίγην μεταφυσικὴν. Ὁ χοροδιδάσκαλός της ἀπέθανεν ἐσχάτως θύμα τῆς ἐνδείας, εἰς τὸ πτωχοκομεῖον τοῦ Λαρος-Φουκῶ. Χάρις εἰς τὸν ζῆλον τῶν δυστυχῶν τούτων, τοὺς ὁποίους ἡ στρατηγίς ἐθεώρει ὡς τοὺς πρώτους διδασκάλους τῶν Παρισίων, ἡ Ναδίνη ἐλησμόνησεν ἐντελῶς τὰ Ῥωσικὰ, τὰ Πολωνικὰ καὶ τὰ Γερμανικὰ, τὰ ὁποῖα εἶχε μάθει κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἔμαθε δὲ νὰ γράφῃ ἀρκετὰ ὀρθῶς τὰ Γαλλικὰ, ἐκτὸς τῶν μετοχῶν, καὶ ν' ἀναγινώσκῃ ὀλίγον τὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ Ἐφημερίου τοῦ Οὐακφιλδ (Vicar of Wexfield)· ἔμαθε πρὸς τούτοις νὰ χορεύῃ ὅλας τὰς ἀντιχορίας πρὸς τὸν μουσικὸν ρυθμὸν μιᾶς μόνης. Εἰς δὲ τὰ διαλείμματα τῶν σπουδῶν της συνεπλήρωσε μόνη τὸ κεφάλαιον τῶν θετικῶν της γνώσεων, καταφαγοῦσα ὅλα τὰ βιβλία μικροῦ τινος ἀναγνωστηρίου. Οἱ ἀπὸ τοῦ 1830—1834 ἀνθοῦντες μυθιστοριογράφοι ὑπῆρξαν οἱ ἀληθεῖς διδάσκαλοι τῆς δικηνοίας της. Τὰ ὀρθοπεδικὰ κατασκευάσματα τοῦ Βαλερίου καὶ τὰ τραπέζια τοῦ γυμνασίου Ἄμορὸς ὑπῆρξαν οἱ τελειοποιηταὶ τῆς καλλονῆς της.

Ἡ Ναδίνη ἦτο δεκαεπτὰ ἐτῶν, εἶχεν εὐεῖδὲς τὸ πρόσωπον καὶ εὐθὺ τὸ ἀνάστημα, ὅτε ἡ μήτηρ της, ἀπελπισθεῖσα τοῦ νὰ εἰσάξῃ αὐτὴν εἰς τὸν κόσμον τῶν Παρισίων, ἀπεφάσισεν νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Γέρον τις Γάλλος μετανάστης, εἰς Ῥωσικὴν ὑπηρεσίαν, ὁ Μαρκέσιος Σερτεῦ, διοικητῆς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Οἰκλήματος τῆς Γατσίνης, τῇ ἐπέμψε συστατικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἀδελφὴν που τὴν Κυρίαν Κανονικὴν Σερτεῦ ἥτις τὴν παρουσίασεν εἰς ὅλην τὴν Ῥωμικὴν ἀριστοκρατίαν. Ἡ Ναδίνη ἐπέτυχεν ἦτον ὑψηλῆ, εὐσαρκος καὶ λευκὴ προσεκλήθη πικνταχοῦ, ἐχάρουσε μὲ πολλοὺς, ἀλλ' οὐδεὶς

ἐστοχάσθη νὰ τὴν ζῆτήσῃ εἰς γάμον. Ἡ στρατηγίς, ἥτις ἦτον ἰκανὴ νὰ δράσῃ ἀπὸ τοῦ τραχήλου τοὺς γαμβροὺς, παρεφύλαπεν ἐπὶ τρία ἔτη ὅτιςθεν τῆς θυγατρὸς της, χωρὶς νὰ δυνήθῃ νὰ συλλάβῃ τὸν ἐλάχιστον ἑκατομμυριοῦχον. Πρὸς ἐπίμετρον θλίψεως, ἠναγκάσθη ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι ἡ καλλονὴ τῆς Ναδίνης δὲν ἦτον ἐκ τῶν διακριστέρων καὶ ὅτι ἤθελε παρέλθῃ ἐντὸς ὀλίγου. Ἡ εἰκοσαετής αὕτη κόρη ἐπάλατιν ἀκόρπως κατὰ τῆς πάντοτε αὐξούσης πολυσαρκία της· τὰ περιστήθιά της ἦσαν ἔργα τεχνικώτατα μαρτυροῦντα τὰς κατὰ τὸν 10'. αἰῶνα προόδου τῆς μηχανικῆς· ἡ στιλπνότης τῶν ὀδόντων της ἡμαυροῦτο, καὶ ἡ μήτηρ της, ἥτις ἀφ' αὐτῆς τὴν ἐκτένιζεν, τῇ εἶχεν ἤδη ἀποσπάσει λευκάς τινὰς τρίχας. Ἡ Κυρία Φρατιέρ, ἥτις εἶχε συγκεντρώσει εἰς τὴν θυγατέρα της ὅλας τὰς ἐλπίδας αὐτῆς καὶ ἥτις ἐκ ταύτης μόνον ἔλπικε διὰ νὰ ἐξέλθῃ τῆς ταπεινότητος καὶ τῆς ἐκ δώδεκα χιλιάδων φράγκων συντάξεώς της, ἐδανείσθη χρήματα διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν κομψοτέραν. Ἡ Ναδίνη, τῆς ὁποίας τὰ ἐσωτερικὰ φορέματα ἤθελον προξενήσῃ οἶκτον καὶ εἰς τὴν ταπεινότεραν γυναῖκα τῆς μουσικῆς κλάσεως, ἔφερε πολυτελεστάτας ἐσθῆτας (robes) πεμπομένας ἐκ Παρισίων. Αἱ δαπάναι αὗται ἀπέβλεπον κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν κατάκτησιν τῶν νέων Ῥωμαίων τῶν ἐχόντων πρόσοδον ἐπέκειναι νὰ τῶν 50 χιλιάδων φράγκων. Ἄλλ' ἀφότου ὁ Ἐμμανουὴλ Κορομύλας, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πάππου του, ἤρχιζε νὰ συγχάζῃ εἰς τὰς συναναστροφάς, ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ εἰς αὐτὸν ἀποκλειστικῶς προσήλωσαν τὴν προσοχὴν των. Παρητήρησεν οὕτως τὴν Ναδίνην καὶ τὴν ἐθώπησεν ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας· δὲν ἐχρειάσθη τίποτε περισσότερον διὰ νὰ συλλάβωσιν περὶ αὐτοῦ τὰς βασιμωτέρας ἐλπίδας.

Ἡ ἀναδρομικὴ αὕτη ἐπιθεώρησις θέλει συντείνει ἴσως εἰς τὸ νὰ ἐξηγήσῃ διατὶ τὴν 30 Ἀπριλίου 1837 ἡ Κυρία Φρατιέρ καὶ ἡ θυγάτηρ της ἐθεώρουν τὴν Τόλλαν ὅπως ὁ ἀτυχεῖς χαρτοπαίκτης θεωρεῖ τὸ χαρτίον διὰ τοῦ ὁποίου θέλει ἀποτελειωθῆ ἡ καταστροφή του. Συνεσκέφθησαν καὶ ἀνεζήτησαν τὸ ἀσφαλέστερον μέσον πρὸς ἀνάγκησιν τῆς καρδίας τὴν ὅποιαν ταῖς εἶχον ὑποκλέψει.

Ὁ Λέλλος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκόν του συλλογιζόμενος ἄσπεῖδόν τι τέχνασμα τὸ ὅποιον ἐμελέτα νὰ παίξῃ εἰς ἕνα τῶν φίλων του. Ἐσκόπευε νὰ σπείρῃ πυροτεχνήματα ὑπὸ τοὺς πόδας ἑνὸς ἀγαθοῦ νέου, ὅστις ἐθεράπευε μικρὰν τινα παντοπόλιδα καὶ ἐπρόδιε τὴν φιλίαν, φυλάττων μουστικούς τοὺς ἑρωτάς του. Ἐπανερχόμενος λοιπὸν, ἔσπευσε νὰ βεβαιωθῆ ἂν τῷ εἶχον φέρει μικρὰν τινα πυξίδα πλήρη πυρίτιδος. Ἐπειτα ἐφίλησε τὸ ῥόδιον τῆς Τόλλας, κατωπτρίσθη, ὑπεψιθύρισε μέλος τι τοῦ Βαρθιέρου, ἐξεδύθη καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν κλίναν συλλογιζόμενος τὴν Τόλλαν, τὴν παντοπόλιδα, ἕνα ἵππον τὸν ὁποῖον ἐσκόπευε ν' ἀγοράσῃ, καὶ τοῦ μερφασμοῦ ὅσους ἤθελε κάμῃ ὁ φίλος

του χοροπηδῶν ἐν μέσῳ τῶν πυροτεχνημάτων. Ἐκοιμήθη δὲ ἡσυχῶς μέχρι τῆς ὑγδῆς πρωϊνῆς ὥρας. Ἡ Μαρκεσία διεῖλε τὴν νύκτα προσευχομένη. Ἡ Τόλλα ὠνειρεύθη ὅτι κινεῖται εἰς αὐτὴν ἐκαλύπτετο, κατ' ἐξαιρέσιν, ἀπὸ ἄνθη πορτοκαλλέας.

Τὸ πρωῒ, ἐνῶ ὁ Λέλλος ἠτοίμαζε τὴν εὐπρίστον πυρίτιδά του, ὀλίγοι κόκκοι περιπεσόντες μεταξὺ τῆς πυξίδος καὶ τοῦ πώματος ἤναψαν διὰ τῆς τριβῆς, καὶ ἡ πυρίτις ὄλη ἐτινάχθη εἰς τὸ πρόσωπόν του. Ἡ φήμη διεδόθη εἰς τὴν Ῥώμην ὅτι ἐκάησαν αἱ ὄψεις του, ὅτε ἐσχηματίσθησαν ἐπὶ τοῦ προσώπου του τρεῖς ἢ τέσσαρες ὑπερμεγέθεις φλύκταιναι, καὶ ὅτι δὲν ἤθελεν ἐξέλθῃ τοῦ δωματίου ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἡβδομάδας. Ἡ Κυρία Φεράλδη ἔπεμψε κατεπευθεμένως νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῆς υγείας του, διὰ νὰ καθησυχάσῃ τὴν δυστυχῆ Τόλλα. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ Ναδίνη εἶπεν εἰς τὴν μητέραν της — Νικῶμεν! ἐπληρώθη εἰς τὸ πρόσωπον. Αὐτὴ δὲν θά τὸν ἰδῆ δεκαπέντε ἡμέρας. Τώρα, καλὴ μοῦ μητέρα, θέλεις νὰ με ἀκούσης; Στείλε τὸν Φραγκίσκον νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῆς υγείας του.

— Πῶς γίνεται; Μόλις τὸν γνωρίζομεν, καὶ δὲν ἦλθε ποτὲ νὰ μᾶς ἰδῆ.

— Δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅταν μάθῃ ὅτι ἐφροντίσαμεν περὶ τῆς υγείας του, θὰ μᾶς ὀφείλῃ μίαν ἐπίσκεψιν.

Ὁ ταχυδρόμος καὶ ἐπιστάτης καὶ θαλαμηπόλος καὶ μάγειρος τῆς στρατηγίδος Φραγκίσκος ὁ ἐπονομαζόμενος Πέπων (Cocomero) ἦτον εὐάρεστος τις Νεαπολίτης. Ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ Κορομηλαίου οἴκου, εἶχε τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν περιεστεμμένον ὑπὸ γλαυκοῦ κύκλου. Εἶχε συναπαντηθῆ μετὰ τὸν Μένικον εἰς τὸ περιστάλιον· ἐπειδὴ δὲ ἠθέλησε νὰ προπορευθῆ, ἡ ἀντιπάθεια ἐξηγέρθη καὶ ὁ Μένικος τῷ εἶχε δεῖξει ἐντελῶς ἐκ τοῦ σύγγυς τὸν γρόθον του. Ἀμφότεροι οἱ μαχηταὶ διετήρησαν ἐπιμελῶς τὸ μυστικὸν τῶν ἀνδραγαθημάτων των, καθότι ὁ Μένικος, ὅστις δι' ὀλίγας μόνον ἡμέρας ἦλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐφοβεῖτο μὴ τὸν στείλωσι πάλιν νὰ φυλάττῃ τοὺς βόας, τὸν δὲ Πέπων ἀμπόδιζεν ἡ φιλαυτία τοῦ νὰ ἠμολογήσῃ τὴν ἥτταν του, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέδωκεν εἰς τὸν ψυχρὸν ἀνεμὸν τὸ ἐξαιρετικὸν χρῶμα τοῦ ὀφθαλμοῦ του. Κατὰ τὰς δέκα ἡμέρας τῆς ἐν οἴκῳ διαμονῆς τοῦ Ἐμμανουὴλ, ἡ στρατηγὶς καὶ ἡ Κόμησσα ἔπεμπον τὸν Φραγκίσκον καὶ τὸν Πέπων πασαν πρωίαν· ἀλλ' ἡ τούτου φορῆσις δὲν τῷ επέτρεπε νὰ ἐκτεθῆ εἰς δευτέραν προσβολὴν ἐνέμου.

Ὅτε πρῶτον ὁ Λέλλος ἐφάνη πάλιν εἰς τὰς συναναστραφάς, ἐλησμόνησε νὰ συγχορεύσῃ μετὰ τῆς Ναδίνης, ἀλλ' ἐδείχθη ἔτι μᾶλλον περιποιητικὸς πρὸς τὴν Τόλλα. Ἡ Τόλλα ἐφρόντισε περὶ αὐτοῦ πάσχοντος! Εἰς τὸ τελευταῖον σχῆμα τοῦ κοτιλλίου τῆ εἶπεν ὑποτρέμων.

— Ἄν ἐφρόνουν ὅτι ἡ Κυρία μήτηρ σας ἤθελε τὸ ἐπιτρέψῃ, ἤθελον ἔλθῃ

νὰ τὴν εἰςχριστήσω διὰ τὴν φροντίδα τὴν ὁποίαν πρὸς ἐμὲ εἶδειξε μετὰ τὸ γελοῖον ἐκεῖνο πάθημά μου· ἀλλὰ, προσέθετεν ἀτενίζων αὐτὴν, φοβοῦμαι μὴ δὲν γίνω δεκτός.

Ἡ Τόλλα ἠσθάνθη τὸ ἐρύθημα ἀναβαῖνον εἰς τὸ πρόσωπόν της. Ἀπεκρίθη ψελλίζουσα ὅτι ἡ ἐπίσκεψίς του ἤθελε τοῖς προξενήσῃ τιμὴν, ὅτι τὸ ἄτομόν του δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ ἦνε εὐάρεστον εἰς ὅλους ὅσοι εἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ τὸν πλησιάζωσι. Προσέτι, εἶπεν ἐπὶ τέλους, ὅλοι ὅσοι ἔρχονται εἰς τὴν οἰκίαν μας μᾶς κάμνουσι χάριν.

Ἡ Τόλλα καὶ ἡ οἰκογένεια ὀδυκλήρος περιέμεναν μετὰ μεγίστην ἀνυπομονήσαν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Λέλλου, ὅστις ὅμως δὲν ἦλθε. Εὐρίσκειτο εἰς θέσιν τὴν ὁποίαν αἱ γυναῖκες δὲν θέλουσι νὰ ἐννοήσουν, ἀλλ' ἦτις ἤθελεν ἐμπνεύσῃ συμπάθειαν καὶ οἶκτον ἴσως εἰς πολλοὺς νέους.

Ἠγάπα καί, χωρὶς νὰ ἐρευνήσῃ πολὺ τὴν συνείδησίν του, ἔβλεπεν ὅτι ἡ καρδιά του ἦτο αἰχμαλωτισμένη.

Ἠγάπα νεάνιδα ἦτον αὐτοῦ πλουσίαν καὶ τάξεως κάπως κατωτέρα τῆς ἰδικῆς του. Ἠδύνατο οὗτος νὰ νυμφευθῆ πριγκίπων θυγατέρα ἔχουσαν προικὰ δύο ἢ τριῶν ἑκατομμυρίων. Νυμφευόμενος τὴν Τόλλα παρητέτο τῶν πλεονεκτημάτων μεγάλης τινὸς ἐπιγαμίας καὶ ἀπέκοπτεν ἐκ τοῦ δυνατοῦ καὶ πιθανοῦ εισοδήματός του πρόσδοτον ἑκατὸν περίπου χιλιάδων φράγκων. Σκέψις ἀβλία ἀναυτιφρήτος! ἀλλ' οἱ Ἴταλοι εἶνε θετικοὶ νόες, καὶ ἀπόδειξις ἡ Ῥωμαϊκὴ ἱστορία.

Ἠγάπα, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἦτο βέβαιος ὅτι ἡ οἰκογένειά του ἤθελε συναίνεσῃ εἰς τὸν γάμον τοῦτον· ἄλλως τε ἐξηρτάτο ἀπὸ τὸν πατέρα του, ἀδυσώπητον γέροντα. Ὁ γέρον Λουδοβίκος Κορομηλάς ἦτο τυφλὸς καὶ παραλυτικὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ βῆθους τοῦ σκίμποδός του διεύθυνε τὴν οἰκίαν καὶ ἐνέπνεε τρομόν εἰς τοὺς υἱούς του, ὡς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν οἱ οἰκογενειάρχαι εἶχον δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τῶν τέκνων του. Καὶ τοῦ πατρὸς του θανόντος, ὁ Λέλλος ὄφειλεν, ἂν οὐχὶ νὰ φοβηθῆ, τοῦλάχιστον νὰ ἐξοικονομήσῃ τοὺς δύο του θεῖους, τὸν Καρδινάλιον καὶ τὸν συνταγματάρχην. Δὲν ἐπεθύμει δὲ ποσῶς ν' ἀποκληρωθῆ πρὸς ὄφελος τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἄν ἡ Τόλλα ἦτον ἐργάτρια ἢ μικρὰ τις ἀστή, ὁ Λέλλος ἤθελε παραδοθῆ χωρὶς ἀντίστασιν εἰς τὴν κλίσιν τὴν παρασύρουσαν αὐτόν· ἀλλὰ πρὶν πλανήσῃ τις, καὶ ὁ μᾶλλον ἀπερίσκεπτος ἐρωτόληπτος ἂν ὑποτεθῆ, κόρην εὐγενῆ, ἔχουσαν πατέρα πεντηκοντούτη, ἀδελφὸν εἰκοσαετῆ, καὶ ἐξάδελφον Καρδινάλιον ὀφείλει νὰ σκεφθῆ ἐπανειλημμένως. Προσέτι δὲ ὁ Λέλλος ἤθελε νὰ διατηρήσῃ ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων καὶ ἑαυτοῦ τὸν τίτλον τοῦ τιμίου ἀνθρώπου. Ἐλεγε καθ' ἑαυτόν. « Δὲν θέλω μήτε νὰ τὴν διαφθεῖρω, μήτε νὰ τὴν ἐκθῶ, μήτε νὰ τὴν ἐμπόδίσω τοῦ νὰ ὑπανδρευθῆ. Τὴν ἀγαπῶ ὅμως καὶ θὰ τὴν ἀγαπῶ μα-

« κρήθεν χωρίς νά τῆ ἐξομολογηθῶ τὸν ἔρωτά μου. » Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαγορεύσῃ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του τὸ νά ὁμιλῶσι, μήτε εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῆς Τόλλας τὸ ν' ἀποκρίνονται, μήτε εἰς τὰς καρδίας τὸ νά προσκολλῶνται μυστηριωδῶς ἢ μία πρὸς τὴν ἄλλην. Ματαίως ὑπέσχετο εἰς ἑαυτὸν ὅτι θὰ ἀφήσῃ εἰς τὴν Τόλλαν πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἐλευθερίαν, ἵνα ἔχῃ καὶ αὐτὸς πᾶν δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἐδικῆς του· καὶ ἑκάστην παρετήρει ὅτι ἐπετύγχανε περισσότερον ἢ ὅ,τι ἐπεθύμει καὶ παρεσύρετο περισσότερον ἢ ὅ,τι ἤθελε. Ἐνόμιζεν ὅτι ἐνίκησε νίκην μεγάλην καὶ ἑαυτοῦ, ὅσκις ἐξέφραζεν ἐνώπιον τῆς Τόλλας τοὺς περιπαθεστέρους λόγους χωρίς νά τῆ εἰπῆ: Σὰς ἀγαπῶ. Ἐπρόσχε μεγάλως ν' ἀποφύγῃ τὴν φράσιν ταύτην, ἀντὶ τῆς ὁποίας ὅμως ἀνά πᾶσαν στιγμὴν ἔλεγε τὰ ἰσοδύναμα. Ἐλεγεν ἐπανερχόμενος εἰς τὸν οἶκόν του: Ἐσωσα δύο ψυχὰς, πλὴν δὲν ἔσωζεν εἰμὴ τρεῖς λέξεις.

Ἐπίσης βλέπων τὸ ἄδολον καὶ τὴν ἀφέλειαν τῆς Τόλλας, ἐπὶ τῶν βλεμμάτων τῆς ὁποίας διέλαμπεν ὁ ἔρωτος, ἠσθάνετο ἑαυτὸν δυσπιστοῦντα. Ὁ Λέλλος ἐδυσπίστει ἐνίοτε πρὸς τὴν φιλότιμον του Τόλλαν! Ἦτο νεώτατος· ἀλλ' αἱ ὑποψίαι γεννῶνται ταχύτερον παρά τοῖς πλουσίοις, ἀναμφιβόλως διότι ἔχουν περισσότερα πράγματα νά διατηρήσωσι. Ὁ νέος οὗτος, τὸ εἰκοστὸν δεύτερον ἄγων ἔτος, εἶχεν ἀκούσει πολλά περὶ τῶν μικρῶν τεχνασμάτων τὰ ὁποῖα αἱ μητέρες μεταχειρίζονται πρὸς ὑπανδρείαν τῶν θυγατέρων των καὶ περὶ τῶν στρατηγημάτων τὰ ὁποῖα ἐφαυρίσκουσιν αἱ ἴδιαι κόραι ἵνα γίνωσι κάτοχοι συζύγου. Εἶδεν αὐτὸς οὗτος τίνι τρόπῳ τυφλῶς πως ἡ Ναδίνα Φρατιέρ καὶ αἱ ὅμοιαι αὐτῆς ζητοῦσιν ἄνδρα, καὶ ἐσυλλογίζετο ἐνίοτε μή τι ὁ ἔρωτος, τὸν ὁποῖον ὑπεδείκνυε πρὸς αὐτὸν ἡ Τόλλα, ἦτο ἐκ τῶν συνειθισμένων παγίδων, δι' ὧν αἱ ἄγαμοι προσπαθοῦσι νά συλλάβωσι τὰς καρδίας τῶν νέων. Ἡ ματαιοφροσύνη του ἐπανίστατο ὅταν ἐστοχάζετο ὅτι ἴσως τὸν ἐπαιζον, ἀλλ' ἡ παρουσία τῆς Τόλλας καὶ τὸ μακρὸν βλέμμα τῶν διαγωγῶν τῆς ὁμμάτων διεσκέδαζον ἐντὸς βραχυτάτου ὅλας τὰς κακεντρεχεῖς ταύτας ὑπονοίας.

Ἡ ἐναλλαγὴ αὕτη τῆς δυσπιστίας καὶ τῆς πίστεως, τοῦ ὑπολογισμοῦ καὶ τῆς ἀφιλοκερδείας ἐδίδον εἰς τὴν διαγωγὴν του χαρακτῆρα καθαρῶς ἐρωτοτροπίας.

Ἐν διαστήματι ἐνὸς μηνὸς ἀπῆντα τὴν Τόλλαν σχεδὸν κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν χωρίς νά τῆ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς ἀδείας τὴν ὁποίαν εἶχε ζητήσῃ καὶ λάβῃ. Ἡ ἀμηχανία τὴν ὁποίαν τῷ ἐπροξένει ἡ ἰδέα αὕτη τὸν καθίστα ψυχρότερον καὶ μᾶλλον συνεσταλμένον. Ἡ Ναδίνα αὐτῆ, ἥτις παρεμόνευεν προσεκτικῶς πᾶν αὐτοῦ κίνημα, ὑπέλαβεν ὅτι ὁ μέγας ἐκείνος ἔρωτος εἶχεν ἐλαττωθῆ ὁπωσοῦν. Ὁ κόμης ἤρchiσεν ν' ἀμφιβάλλῃ μήπως ἠπατήθη πιστεύσας πολὺ ταχέως τὴν περὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ Λέλλου φήμην. Ἡ ἀγαθὴ Μαρκησία ἠλπισεν ὅτι οἱ φόβοι

τῆς ἦσαν ἀνυπόστατοι. Ἐσπέραν τινὰ ὁ Πίππος εἶπεν εἰς τὸν φίλον του: — Λοιπὸν, ἐρωτόληπτέ μου, κακὴν ὑποδοχὴν ἐλάβομεν εἰς τὸν Φεραλδικὸν οἶκον;

— Ἐγὼ; δὲν ὑπῆγα ποσῶς.

— Τότε ἔχω ἄδικον· δὲν ἔλαβες κακὴν ὑποδοχὴν, ἀφοῦ δὲν ἐγίνες δεκτὸς.

— Ἀπατάσαι πληρέστατα· ὄχι μόνον ἐγίνα δεκτὸς, ἀλλὰ καὶ προσεκλήθην, πλὴν δὲν ὑπῆγα.

— Εἰς ἄλλους εἶπέ τα! Σὺ θὰ ἠρνεῖσο παρομοίαν πρόσκλησιν! Εἶναι τὸ ἴδιον ὡς νά με λέγῃς ὅτι κάτοικός τις τοῦ καθαρτηρίου ἠρνήθη νά εἰσέλθῃ εἰς τὸν παράδεισον; Ὁμολόγησον εἰλικρινῶς ὅτι εὔρες τὴν θύραν κλειστήν. Δὲν εἶσαι μόνος, ὀλίγοι εἶνε οἱ ἐκλεκτοί.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ ὀρχήστρα προανέκρουε τοὺς πρώτους ῥυθμούς τοῦ τελευταίου λογισμοῦ τοῦ Βέβερ. Ὁ δὲ Ἐμμανουὴλ μόλις ἐπρόφρασε νά εἰπῇ εἰς τὸν Φίλιππον: Ἐλθέ αὔριον περὶ τὰς δύο εἰς τὴν οἰκίαν Φεράλδη· θὰ μ' εὐρῆς ἐκεῖ. — Καὶ ἔτρεξε νά χορεύσῃ μετὰ τῆς Τόλλας.

Ὅτε πρῶτον ἐσταμάτησε ἵν' ἀναπαυθῆ, τῆ εἶπε: Δὲν ἐτόλμησα νά ἐκφράσω μόνος μου εἰς τὴν Κυρίαν μητέρα σας τὰς εὐχαριστήσεις ὅσας τῆ ὀφείλω.

Ἡ Τόλλα ἐπεθύμει νά περιστείλῃ, ἂν ἦτο δυνατόν, τὴν πάλλουσαν καρδίαν τῆς. Ἐμάντευσεν ὅτι τὸ στήθος τῆς ἀνέδιδε τοὺς παλμούς ἐκείνους τοὺς ὁποίους ὑποκρίνονται οἱ ἠθοποιοὶ ἐπὶ σκηνῶν θέλοντες νά παραστήσωσι βιβαίαν συγκίνησιν καὶ ἠσχύθη διὰ τοῦτο. Μολοντοῦτο ἀπεκρίθη:

Ἐἶχον ὁμιλήσει εἰς τὴν μητέρα μου περὶ τῆς τιμῆς τὴν ὁποίαν ἠθέλετε νά μὰς κάματε· ἀλλὰ βλέπουσα ὅτι δὲν ἤλθετε, ἐνόμισα ὅτι ἐλησημονήσατε ὅσα μὲ εἶχετε εἰπεῖ. Ὁ Ἐμμανουὴλ ἀπάντησε τότε ζωηρῶς:

— Δύναμαι λοιπὸν νά ἔλθω; Ἡ μήτηρ σας τὸ ἐπιτρέπει;

— Καὶ διατὶ νά τὸ ἀπαγορεύσῃ; θὰ σὰς δεχθῆ μετὰ τὴν μεγαλύτεραν εὐχαρίστησιν.

— Λοιπὸν αὔριον, ἐντὸς τῆς ἡμέρας, δύναμαι;

— Αὔριον, ἂν θέλετε.

Τὴν ἐπαύριον ἡ Τόλλα καὶ ἡ μήτηρ τῆς ἐδέχθησαν τὴν τόσον ἐπιθυμητὴν ταύτην ἐπίσκεψιν. Κατ' ἀρχὰς ἡ συνέντευξις ὑπῆρξε ψυχρὰ καὶ καταναγκασμένη, καθότι βλέπων τις κατὰ πρῶτον εἰς τὰς δύο μετὰ μεσημβρίαν πρόσωπον τὸ ὁποῖον πάντοτε εἶδε ἐν μέσῳ φώτων νυκτερινῶν συνναστροφῶν, νομίζει ὅτι κάμνει νέαν γνωριμίαν· ἡ Κυρία Φεράλδη παρέτεινεν ὁπωσοῦν τὴν συνομιλίαν, ἥτις περιεστράφη εἰς τὸν ἄλευρον τὸν ἐπενεχθέντα ἐκ τῆς χολέρας· ἀλλ' ἐπελθόντος τοῦ Πίππου, ἡ συνδιάλεξις ἔλαβε ζωηρότερον χαρακτῆρα· διηγήθη οὗτος τὰ νέα τῆς πόλεως καὶ περιεργόν τι ἀνέκδοτον τῆς Κυρίας Φρατιέρ· ὡς προστάτρια πενήτων τινῶν, ἡ στρατηγίς συνήροισεν ἔνθεν

κάκειθεν δι' αὐτὰς ὀλίγα φορέματα ἐν εἰς αὐτὸν ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς θαλαμηπόλου τῆς πριγκιπέσσης. Προσέειπε εἰς τοὺς ὤμους τῆς Ναδίνης, ἥτις, μεταβαλοῦσα κατὰ τι, ἐφόρεσεν αὐτὸ καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸν δημόσιον περίπατον.

Ὁ Λέλλος διεσκέδασε πολλὴν ὥραν περιπατῶν τὴν στρατηγίδα. Ὅταν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀπάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Τόλλας, δὲν ἐστρέφοντο ἀλλοῦ, ὠμίλει δὲ ἀρκετὰ εὐγλώττως. Ἡ δὲ Τόλλα τὸν εἶδεν νὰ μαντεύσῃ ὅτι καὶ αὐτὴ δὲν ἦτο ἀχρῆστος. Περὶ ἔρωτος δὲν ἐρέθη γὰρ καὶ, μ' ὅλας τὰς προσπάθειάς τοῦ Πίπου, ὁ Λέλλος ἐξῆλθε χωρὶς νὰ ἐξηγηθῇ.

Συνήθως νὰ ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν μετ' ὀλίγον μάλιστα ἤρχισε καὶ ἐσπερινὰς ἐπισκέψεις, ὡς οἱ οἰκῆοι. Διετῆρει πάντοτε εἰς θέσιν ἀμυντικὴν, ἀλλ' ὁ ἔρωσ τὸν ἐκυρίευσεν ἀνεπαίσθητος, χάρις εἰς τὸν κενὸν τοῦ νοῦν καὶ τὸν ἀργὸν τοῦ βίον.

Μετὰ δύο μῆνας ἐνδελεχῶν ἐπισκέψεων, ὁ Λέλλος ἦτο ὑπὲρ ποτε ἄλλοτε ἐρωτευμένος, δὲν ἐξέφρασεν ὅμως τοὺς σκοποὺς του. Ἐν τούτοις ἐπλησίαζε τὸ θέρος, ὅποτε συνήθως μετέβαινεν ὁ κόμης εἰς τὰ ἐν τῇ Καπρέα κτήματά του, ὅθεν οἱ γονεῖς τῆς Τόλλας ἤθελον, πρὶν ὑπάγουν εἰς τὴν ἐξοχὴν, νὰ γνωρίσουν τί ἠδύνατο νὰ ἐλπίσωσι παρὰ τοῦ Λέλλου. Ἡ μακρὰ αὕτη ἀβεβαιότης ἤρχισε τέλος νὰ τοῖς φαίνεται ἄδυνατόν, ἢ δὲ Κόμησσα εἶδε πολλὰκις δακρύουσαν τὴν θυγατέραν τῆς. Ἐκτὸς τούτου ἡ Κυρία Φρατιερ, κατασκοπέυσασα διὰ τοῦ Φραγίσκου τὰ κινήματα τοῦ Λέλλου, διεσάλπισε πανταχοῦ ὅτι ἡ νέα Φεράλδη ἐδέχετο μυστικὰς ἐπισκέψεις. Προσέτι δὲ ὁ ἀδελφὸς τῆς Κομήσσης ἐγραψεν εἰς Ἀγκῶνος ἀναγγέλλων ὅτι ὁ νέος μνηστὴρ ἐβαρύνθη πλέον περιμένων καὶ ἐζήτει καταφατικὴν ἢ ἀποφατικὴν ἀπάντησιν.

Ἐν ἀπουσίᾳ λοιπὸν τῆς Τόλλας ἐγένετο οἰκογενειακὸν συμβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Τότος παρευρέθη. Ὁ Τότος ἦτο γέρος συνετὸς καὶ περισσευμένως. Αὐτὸς εἶχε ἀποτρέψει τοὺς γονεῖς τοῦ ν' ἀποκρούσωσιν ὀριστικῶς τὰς προτάσεις τοῦ ἐν Ἀγκῶνι μνηστῆρος. Ὅταν συνεσκέφθησαν ἐν κοινῷ περὶ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου τοῦ ν' ἀναγκάσωσι τὸν Ἐμμανουὴλ ν' ἀποφασίσῃ, ὁ Κύριος Φεράλδης ἐπρότεινε νὰ τὸν ὁμιλήσῃ ὁ ἴδιος καὶ νὰ τὸν παρακαλέσῃ ἢ νὰ παύσῃ τὰς ἐπισκέψεις του ἢ νὰ ἐξηγήσῃ τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Ὁ Τότος ἀντέκρουσε ζωηρῶς τὴν πρότασιν ταύτην, καθὼ ἐχούσαν χαρακτηριστὴρα ἀπειλητικὸν δυνάμενον νὰ παροξύνῃ τὸν Λέλλον. Ἡ Κόμησσα ἤθελε νὰ ἐρευνήσῃ μόνη τὰ πράγματα· ἀλλ' ἡ υἱὸς τῆς ἀπεδοκίμασε καὶ τὸ μέσον τοῦτο, ὡς ἔχον χαρακτηριστὴρα σκευωρίας καὶ δυνάμενον νὰ ἐμπνεύσῃ δυσπιστίαν. Εἶπε δὲ ὅτι ἡ Τόλλα ἦτο πρέπον ν' ἀναγκάσῃ τὸν Λέλλον νὰ ἐξηγηθῇ.

— Δὲν θὰ συγκατανεύσῃ ποτὲ εἰς τοῦτο, εἶπεν ὁ Κόμης.

[ἔπειτα.]